

Euroopan huumausaineiden ja
niiden väärinkäytön seurantakeskus

Huumausaineiden seurannan tulevaisuus Euroopassa vuoteen 2030 asti

**Yhteenvetoraportti EMCDDA:n eri tulevaisuuksia koskevan
tutkimuksen havainnoista ja siitä saaduista kokemuksista**

Sisällys

OSA 1	Yleiskatsaus: Vuoteen 2030 asti ulottuva EMCDDA:n selvitys eri tulevaisuuksista	3
	Taustaa	3
	Yhteenveto selvityksestä saaduista tärkeimmistä kokemuksista	3
	Päätelmät	9
OSA 2	Huumausaineiden seurannan tulevaisuus Euroopassa vuoteen 2030 asti	10
	Ennakoinnin esittely	10
	EMCDDA:n selvitys eri tulevaisuuksista vuoteen 2030 asti: prosessi ja menetelmät	11
	Tärkeimmät muutoksen edistäjät	14
	Tulevat tietotarpeet ja vaikutukset huumausaineiden seurantajärjestelmään	23
	EMCDDA:n ennakointiohjeiston laatimisesta saadut kokemukset	27
	Päätelmät	28
	Viitteet	29
	Lisävälineitä	29

OSA 1

Yleiskatsaus: Vuoteen 2030 asti ulottuva EMCDDA:n selvitys eri tulevaisuuksista

Taustaa

Huumeidenkäyttötavat ja huumausainemarkkinoiden kehityssuuntaukset Euroopassa monimutkaistuvat ja muuttuvat entistä dynaamisemmiksi. Tällä on merkittäviä vaikutuksia huumausaineiden seurantaan ja tutkimukseen. Tämä havainto sai Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen (EMCDDA) tekemään vuoteen 2030 asti ulottuvan selvityksen eri tulevaisuuksista. Selvityksestä saadaan tietoa viraston strategiseen pohdintaan siitä, miten sen toimintaa voitaisiin parantaa, kun otetaan huomioon, että tietoympäristössä on käynnissä nopeita muutoksia ja että seuraavan vuosikymmenen aikana todennäköisesti ilmaantuu uusia tietotarpeita. Raportti on yhteenveto tästä työstä.

Selvityksen tarkoituksena oli kokeilla ennakoivaa toimintamallia ja testata, voidaanko sillä auttaa virastoa ymmärtämään aiempaa paremmin mahdollisia tulevaisuuden haasteita ja toimimaan niiden osalta ketterämmin. Tämä voisi puolestaan auttaa virastoa käymään laajempia keskusteluita, joiden tarkoituksena on lisätä Euroopan valmiutta vastata huumausaineiden torjunnan tuleviin toimintapoliittisiin haasteisiin.

Ennakointia ja eri tulevaisuuksia koskevissa kohdissa viitataan joskus käsitteellisesti useisiin erilaisiin toimintamalleihin. Ne vaihtelevat mallintamistoimista, joilla pyritään ennakoimaan aiempaa tarkemmin todennäköisiä tulevia tapahtumia, niin sanottuun back-castingiin, jossa määritetään mahdollisia toivottavia tai ei-toivottuja tulevia tapahtumia ja laaditaan strategioita, jotka voivat auttaa saavuttamaan tai välttämään nämä tulokset. Yleisemmin ottaen näitä menetelmiä käytetään usein erilaisten mahdollisten tulevien tapahtumien tunnistamiseen ja sen pohtimiseen, mitä voidaan tehdä nyt, jotta tapahtumiin voidaan reagoida niiden mahdollisesti ilmaantuessa. Näin parannetaan nykyisten politiikkatoimien ja järjestelmien valmiutta ja häiriönsietokykyä erilaisissa mahdollisissa tulevaisuuden haasteissa. Tässä on huomattava, että toiminnan lähtökohdana on nykyinen tilanne ja että lisäksi tutkitaan useita mahdollisia uskottavia tulevaisuuden skenaarioita.

EMCDDA:n omaksumaa toimintamallia kuvataan jäljempänä yksityiskohtaisesti, mutta pääosin siinä käytettiin osallistavaa tulevaisuudennäkyminen kartoitusta. Siitä saatiin ajatuksia, joiden pohjalta pohdittiin, miten virasto voi varmistaa, että sen työskentelytapa pysyy tulevien tarpeiden mukaisena. On tärkeää huomata, että selvityksen tarkoituksena on saada tietoa nykykäytäntöä varten mahdollisten tulevien kehityskulkujen huomioon ottamisen perusteella sen sijaan, että yritettäisiin ennustaa tulevia tapahtumia. Tämä merkitsee myös sitä, että tällaiset säännöllisesti toistuvat selvitykset voivat olla organisaatiolle arvokkaita, sillä niiden avulla nykyisiä toimintamalleja voidaan mukauttaa säännöllisesti arvioimalla mahdollisia pitkän aikavälin näkymien muutoksia.

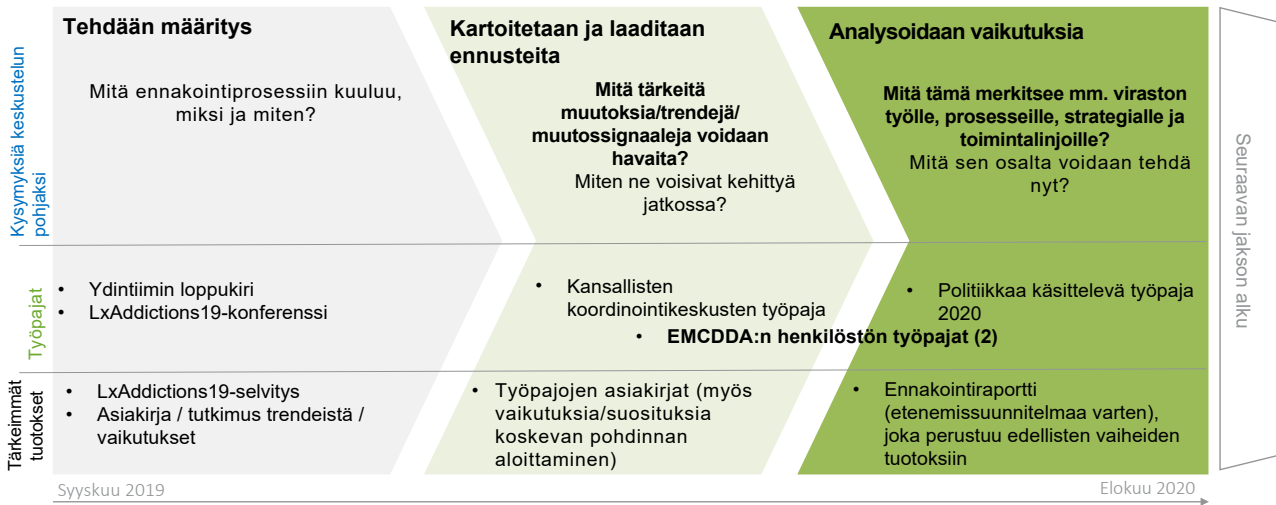
Yhteenveto selvityksestä saaduista tärkeimmistä kokemuksista

Selvityksestä saatiin seuraavat tuotokset.

- Ymmärretään aiempaa paremmin eri tulevaisuuksiin ja ennakkointiin perustuvien toimien mahdollinen rooli EMCDDA:n käynnissä olevan työn tietolähteenä.
- Tiedostetaan, että tällaiset toimet voivat säännöllisesti toteutettuina osaltaan myötävaikuttaa entistä ketterämmän organisaation luomiseen, koska niiden avulla saadaan aiempaa enemmän tietoa mahdollisista tulevista kehityskuluista ja aletaan ajatella nykyistä enemmän tulevaisuutta.
- Ymmärretään, miten tärkeää on luoda työkaluja ja menetelmiä tukemaan sidosryhmien vastaavanlaisia toimia.
- Tunnetaan aiempaa paremmin komission ja EU:n virastojen toimet tällä alalla sekä mahdollisuudet synergioiden luomiseen ja tietämyksen jakamiseen.
- Tiedostetaan ja hyväksytään aiempaa paremmin, että yhteiskehittämisprosessi voi olla hyödyllistä analysoitaessa, miten EMCDDA voi varmistaa, että sen työmenetelmät pysyvät tulevien tarpeiden mukaisina.

KAAVIO 1

EMCDDA:n ennakkointiprosessi (ensimmäinen jakso): aikataulu ja tuotokset

Miksi on tärkeää saada aikaan ennakkointi tai eri tulevaisuuksiin pohjautuva näkökulma?

Ajallemme ovat ominaisia nopeat ja perustavanlaatuiset muutokset. Sosiaalisten muutosten ja teknologisten innovaatioiden vauhti kiihtyy niin, että nykyiset politiikat ja toimet voivat jäädä jälkeen. Jos päätöksentekoprosessin tueksi tehtävän analyysin halutaan pysyvän tarkoituksenmukaisena tällaisessa keskinäisriippuvaisessa ja monimutkaisessa maailmassa, siinä on mentävä yksittäisiä asiantuntemusaloja pidemmälle ja tiedostettava, että tulevia uhkia tai mahdollisuuksia ei ehkä pystytä tunnistamaan vain yhteen kysymykseen keskittymällä. Tämä johtuu siitä, että ajankohtaisiin julkisen politiikan haasteisiin vaikuttavat usein kysymykset, jotka eivät liity niiden erityisalaan. Käytännössä globalisaation, ilmastonmuutoksen tai digitaalisen innovoinnin kaltaiset kysymykset voivat vaikuttaa kaikkiin ihmisen toiminnan aloihin, mutta niitä voidaan pitää liian yleisluonteisia, jotta ne voitaisiin sisällyttää tietyn alan, kuten huumepolitiikan, tarkasteluun. Näin tärkeät ulkoiset muutostekijät voivat jäädä huomiotta.

Sen vuoksi hallitukset, EU:n toimielimet ja niiden tekniset virastot ovat alkaneet tutkia ennakkointimalleja, joilla pyritään edistämään järjestelmääjattelua, ennakoivaa tietämystä ja osallistavia prosesseja, joissa ylitetään tarkoituksellisesti perinteiset poliittiset rajat ja institutionaaliset siilot. Eri tulevaisuuksiin pohjautuvien toimien / ennakkoinnin tarkoitus vaihtelee, mutta yleisesti pyritään parantamaan organisaatioiden varautumista mahdollisiin merkittäviin tuleviin kehityskulkuihin ja/tai saamaan kattavampi käsitys siitä, mitä organisatorisia strategioita tarvitaan tällä hetkellä toivottavampien tulevien tulosten saavuttamiseksi tai vähemmän toivottavien tulosten välttämiseksi. Näissä toimissa kehoitetaan usein suhtautumaan tulevaisuuteen

niin, että sitä voidaan luoda tai muokata eikä se ole ennalta määrättyä.

EMCDDA:n vuoteen 2030 ulottuvassa eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä käytettiin tulevaisuudennäkymien kartoittamista koskevaa menetelmää. Siinä tutkittiin tapahtumia, kysymyksiä ja suuntauksia, jotka voivat vaikuttaa huumausaineiden torjuntaan mutta jotka ulottuivat huumausaineiden tai riippuvuuden torjuntaa laajemmalle ja Euroopan alueen ulkopuolelle. Siinä analysoitiin myös globaaleja muutostekijöitä (megatrendejä), joilla on tai saattaa jatkossa olla vaikutuksia huumausainetilanteeseen, huumausaineiden seurantaan ja niihin liittyviin toimiin. Käytetyt menetelmät vaihtelivat kirjallisuuskatsauksista, aihekohtaisista analyyseistä ja työpajoista asiantuntijapaneelien. Selvitykseen sisältyi myös osallistava osatekijä, jonka ansiosta eri aloja ja maita edustavat sidosryhmät voivat osallistua prosessiin ja hyötyä siitä.

EMCDDA järjesti vuosina 2019 ja 2020 kuusi tapahtumaa, joissa noin 350 ihmistä antoi selvitykseen panoksensa kertomalla näkemyksistään huumausaineiden torjunnan tulevaisuudesta ja tietotarpeista. Tapahtumiin kuuluivat Lissabonissa vuonna 2019 järjestetyn riippuvuus- ja käsittelevän konferenssin aihekohtainen osio (jossa oli 30 tilaisuutta ja 60 esitystä) ja neljä eri tulevaisuuksia käsittelevää työpajaa (Kaavio 1). Niihin osallistui tutkijoita, alan ammattilaisia, päätöksentekijöitä, Reitox-verkostoa, EMCDDA:n työntekijöitä, lakisäateisten elinten jäseniä ja kansainvälisiä järjestöjä.

Tämän selvityksen tuloksia tulkittaessa on tärkeää muistaa, että toimintamallissa oli tarkoitus yksilöidä erilaisia tekijöitä, jotka voivat olla tärkeitä tulevaisuudessa, eikä pyrkä ennustamaan niiden varmuutta tai luotettavuutta. Tuloksia onkin tarkoitus käyttää vain jatkokeskustelujen pohjana.

Tärkeimmät muutoksen edistäjät

Tässä selvityksessä määritetyt huumausaineiden torjuntaan mahdollisesti vaikuttavat tärkeimmät muutoksen edistäjät luokiteltiin sosiaalisiin, taloudellisiin, teknologisiin, ympäristöön liittyviin /ekologisiin ja poliittisiin (STEEP). Ne jakautuivat kolmeen pääalueeseen:

- megatrendit – tärkeimmät ulkoiset muutoksen edistäjät, jotka vaikuttavat Eurooppaan ja koko maailmaan
- huumausaineiden torjunnan kehittyvät (sisäiset) trendit ja
- heikot signaalit – sellaisten mahdollisesti esiin nousevien ongelmien indikaattoreita, joista voi tulla merkittäviä tulevaisuudessa.

Euroopan komission yhteinen tutkimuskeskus on määritellyt 14 globaalia megatrendiä, jotka ovat merkityksellisiä Euroopan tulevaisuuden kannalta ⁽¹⁾. Niistä selvityksen osallistujat valitsivat toistuvasti viisi, jotka ovat todennäköisesti merkittävimpiä huumausaineiden torjunnan ja EMCDDA:n tulevan työn kannalta: kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyyden muotoaan muuttava eriarvoisuus, muuttuvat terveyshaasteet, väestönmuutos (muun muassa muuttoliike, kaupungistuminen ja väestörakenteen epätasapaino) sekä ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen.

Viisi huumausaineiden torjunnassa merkittävimmiksi katsottua megatrendiä

1. Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyyden muotoaan muuttava eriarvoisuus (esim. digitalisaatio, joka muokkaa käyttö- ja tuotantotapoja sekä ratkaisuja koskevat innovaatiot; seuranta- ja valvontamenetelmien innovointia koskevat mahdollisuudet).
2. Muotoaan muuttava eriarvoisuus (esim. uusien sosiaalisen syrjäytymisen ja huumeongelmien vaarassa olevien haavoittuvien ryhmien syntyminen; halpojen, helposti saatavilla olevien ja erittäin voimakkaiden uusien huumeiden käytön lisääntyminen, mikä on erityisen haastavaa maissa, joissa on paljon nuorta väestöä ja joissa tapahtuu nopeita yhteiskunnallisia muutoksia).
3. Muuttuvat terveyshaasteet (esim. lääkkeiden yleistyminen huumausainemarkkinoilla; entistä suuremman huomion kiinnittäminen ei-tarttuviin tauteihin mutta ei huumausaineisiin liittyviin ongelmiin).
4. Väestönmuutos – luokka, joka sisältää seuraavan megatrendiryhmän:

Mitä megatrendit ovat?

Megatrendit ovat pitkäaikaisia liikkeelle panevia voimia, jotka ovat havaittavissa globaalisti nyt ja jotka todennäköisesti vaikuttavat tulevaisuuteen merkittävästi useilla eri aloilla. Ne ovat yksittäisten organisaatioiden ja usein myös kansallisvaltioiden valtaa suurempia. EU:n yhteinen tutkimuskeskus on määrittänyt 14 Euroopan tulevaisuuden kannalta merkityksellistä megatrendiä.

- muuttoliikkeen merkityksen kasvu
- kaupungistumisen kasvu
- kasvava väestörakenteen epätasapaino

(esim. muutto- ja väestövirrat, jotka saattavat muuttaa huumausaineiden kysyntää ja kulutusta; väestörakenteen ja sosiaalisten muutosten vuoksi huumausaineiden käytöstä aiheutuvat tulevat terveystaloudelliset kustannukset jäävät yhä todennäköisemmin keskitulotason maiden harteille).

5. Ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen

(esim. viljelykasvien maataloustuotannon muutokset tai myrkyllisen jätteen sääntelemätön hävittäminen ympäristöön).

Lisäksi huumausaineiden torjunnassa määritettiin neljä kehittyvien muutosten luokkaa: muutokset huume politiikassa, riippuvuuksista käytävässä keskustelussa, huumausainemarkkinoilla ja huumehoitopalveluissa.

Mahdolliset kehittyvät trendit ja heikot signaalit huumausaineiden torjunnassa

1. Muutos huume politiikassa ja huumausainelainsäädännössä
 - kansanterveyslähtöinen toimintamalli (politiikkatoimissa keskitytään kohdennettuihin strategioihin huumeisiin liittyvien haittojen vähentämiseksi)
 - sääntelykehityksen muuttuminen (laillisten ja laittomien huumeiden, lääkkeiden jne. välisten rajojen hämärtyminen)

Mitä kehittyvät trendit ovat?

Kehittyvät trendit ovat melko "vahvoja" ja näkyviä tai uusia kehityskulkuja, jotka voitaisiin jo havaita (eli joista on joitakin lähteitä / jotakin näyttöä) mutta jotka eivät ole "niin isoja" kuin megatrendit eivätkä niin pieniä kuin heikot signaalit.

⁽¹⁾ Ks. Euroopan komission verkkosivut, [Megatrends hub](#).

Mitä heikot signaalit ovat?

Heikot signaalit ovat indikaattoreita mahdollisesti esiin nouseville ongelmille, joista voi tulla merkittäviä tulevaisuudessa. Heikko signaali kuvaa jotakin, mikä ei ole vielä merkittävää vaan vaatii aikaa kypsyäkseen. Heikot signaalit täydentävät trendianalyysiä, ja niitä voidaan käyttää vaihtoehtoisten tulevaisuuksien käsittelyssä.

- kannabispolitiikan kehittyminen ja laillisten kannabistuotteiden kaupallistamisen lisääntyminen (toimialan vaikutus)
 - maailmantalouden vaikutukset (talouskriisi ja julkisen talouden säästötoimet)
 - tietokriisin (vaihtoehtoiset tosiseikat ja valeuutiset) edistämä populismi.
2. Muutos riippuvuuksista käytävässä keskustelussa
- huumeidenkäytön mahdollinen normalisoituminen entisestään
 - psykedeelisten huumeiden uusi tuleminen
 - toiminnallisten riippuvuuksien tiedostaminen entistä laajemmin
 - lääkkeiden muun kuin lääketieteellisen käytön merkityksen kasvu
3. Muutos huumausainemarkkinoilla
- digitaaliavusteiset huumausainemarkkinat
 - synteettisten huumeiden tuotannon lisääntyminen, kemialliset innovaatiot, erittäin voimakkaat tuotteet, uudet psykoaktiiviset aineet ja väärennetyt lääkkeet
 - markkinoiden toiminta ja tuotanto lähempänä kuluttajia
 - uudet toimitusvaihtoehdot (globalisaation vaikutus) ja markkinoiden välisten yhteyksien paraneminen
 - uudet suuret kuluttajamarkkinat matalan tulotason ja keskitulotason maissa.
4. Muutos huumehoitopalveluissa
- innovointi ja uudet työkalut (sähköiset ja mobiiliterveyspalvelut, uudet farmakologiat riippuvuuksille ja huumeisiin liittyville sairauksille, esim. rokotukset, laastarit)
 - monimutkaiset tarveprofiilit ja yksilöllisesti räätälöidyt toimet (ikäntyvät ryhmät ja rinnakkaissairaudet; maahanmuuttajat, asunnottomuus mutta myös uudet haavoittuvuudet)
 - yhdistetyt riippuvuuksien hoitopalvelut (potilaiden ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen) ja yhteisön tarpeisiin vastaaminen

Kysymyksiä vaikutuksia koskevan keskustelun pohjaksi

Mitkä ovat nykyiset ja tulevat tietotarpeet EU:n päätöksenteossa?

Mitä uusia tietolähteitä, menetelmiä ja työkaluja EU:n huumausaineiden seurantajärjestelmään olisi sisällytettävä?

Miten EMCDDA:n työn tuloksista tiedottamista voidaan parantaa?

Mitä muutokset merkitsevät EMCDDA:n sisäisille prosesseille, organisaatiokulttuurille ja tuleville kumppanuuksille?

- uusi tietämys biotekniikasta ja neurologisista prosesseista
- uudet lääkeshoidot.

Mahdolliset vaikutukset tuleviin tietotarpeisiin ja huumausaineiden seurantaan

Koska ulkoinen ympäristö muuttuu ja itse huumausaineiden torjunta kehittyä, vuoteen 2030 asti ulottuvassa eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä pyrittiin myös tunnistamaan uusia tietotarpeita ja vaikutuksia Euroopan huumausaineiden seurantajärjestelmään. Kysymykset, joita yhteiskehittämismalliin osallistuneet eri sidosryhmät useimmiten pitivät mahdollisesti huomioon otettavina tulevaisuudessa, voidaan jakaa neljään luokkaan: soveltamisala ja kehys, menetelmät ja työkalut, viestintä ja tiedon levittäminen, ajattelutapa ja kumppanuuks. Nämä osa-alueet ovat toisiinsa yhteydessä ja jossain määrin päällekkäisiä.

Soveltamisala ja kehys

Tärkeimpien muutoksen edistäjien analysointi sai aikaan keskusteluja huumausaineisiin liittyvän ilmiön monimutkaisuudesta, joka johtuu sosiaalisista, teknologisista, poliittisista, taloudellisista ja ekologisista muutoksista. Tässä dynaamisessa ja monimutkaisessa tilanteessa on pohdittava, miten nykyisen huumausaineiden seurantajärjestelmän soveltamisalaa voitaisiin laajentaa, jotta Euroopan huumausainetilanteeseen vaikuttavista eri tekijöistä saataisiin aiempaa kokonaisvaltaisempi kuva. Selvitykseen osallistuneet ehdottivat lisäksi, että analyysin painopisteissä otetaan huomioon myös uudet aiheet, jotka saattavat jäädä nykyisten tutkimusalojen

Määritetyt keskeiset kysymykset: soveltamisala ja kehys

- Sosiaaliset taustatekijät (sukupuoli, maahanmuuttajat, asunnottomat, ikääntyneet) ja vaikutus mielenterveyteen
- Maantieteelliset tasot (maailmanlaajuinen, kansallinen, alueellinen ja paikallinen); muuttunut tai laajentunut maantieteellinen soveltamisala (Länsi-Balkanin maat, EU:n Itä- ja Etelä-Euroopan naapurimaat, muut asianomaiset alueet ja maat)
- Uudet aiheet tai alat (kyberrikollisuus, geopolitiikka, koko toimitusketjun tutkimus, yhteydet muihin rikollisuuden aloihin, ympäristö, kustannustehokkuusanalyysi, ongelmien mittaaminen)
- Uudet käsitteet, uudet oikeudelliset kehukset (laittomat ja lailliset; päihderiippuvuudet ja muut kuin päihderiippuvuudet)
- Huumeiden aseman muuttumisesta johtuva monimutkaistuminen

ulkopuolelle. Tämä koskee esimerkiksi sosiaalisia ja terveydellisiä taustatekijöitä, jotka voivat muodostaa riskitekijöitä huumeidenkäytön ja siitä johtuvien haittojen kannalta. Niitä ovat muun muassa maahanmuuttoasema, asunnottomuus ja huumeidenkäyttäjryhmien ikääntyminen. Seurantajärjestelmän maantieteellistä soveltamisalaa voitaisiin myös laajentaa niin, että siinä käsiteltäisiin tapahtumia entistä paikallisemmin. Näin voidaan havaita mahdolliset kehityksessä olevat terveys- tai turvallisuusriskit sekä laajemmat yleiset kehityskulut, joilla voi olla merkittäviä tulevia vaikutuksia Euroopan tilanteeseen.

On tärkeää panna merkille, että tämän tutkimuksen havaintoja tulkittaessa on ehdottomasti otettava huomioon, että ne on tarkoitettu nimenomaisesti vain pohdintaa varten. Yhtä tärkeää on se, että vaikka eri ryhmien välillä näytti vallitsevan laaja yksimielisyys monista määritetyistä kysymyksistä, tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että osallistuvilla tahoilla olisi yksimielinen kanta. Sen vuoksi tässä asiakirjassa määritettyjä ja raportoituja olennaisia kysymyksiä kannattaa pohtia sen kannalta, miten ne voisivat auttaa EMCDDA:n tulevissa toimissa. Tarkoituksena ei kuitenkaan ollut tehdä virallisia päätelmiä siitä, millä aloilla olisi erityisesti edistytävä, eikä arvioida kriittisesti prosessin perusteella tehtäviä päätelmiä.

Määritetyt keskeiset kysymykset: menetelmät ja työkalut

- Varmistetaan, että rutiiniseuranta pysyy muutoksen vauhdissa ja että siitä on apua tutkimustietoa koskevassa jaksossa (entistä aihekohtaisempia analyyseja, raportointityökalujen ja seurattavien muuttujien tarkistaminen, esim. ikäryhmät / iäkkäiden ihmisten ryhmät, laadullisemmat tutkimukset); tietopuutteet ja tutkimuskysymykset
- Rutiiniseurantaa täydennetään ennakoivammilla, oikea-aikaisemmilla ja kohdennettummilla uhkarviointimalleilla
- Hyödynnetään uusia teknologioita (automaattisia tietojenkäsittelymenetelmiä, biomonitorointia ja reaaliaikaisia tietoja) mutta määritetään ja käsitellään myös eettisiä ja metodologisia kysymyksiä, joita uudet seurantamenetelmät, uudet tiedot ja uudet tietolähteet saavat aikaan
- Tarvitaan ennakoitiohjeisto, muun muassa trendien tunnistamisen nopeuttamiseksi mutta myös skenaarioiden laatimista koskevan valmiuden parantamiseksi
- Yhteiskehittämismallin omaksumisesta saatavat edut ja tiedon tarjoajien laajempi osallistuminen analysointiin sekä tiedon luomiseen ja jakamiseen (tiedon suunnittelu)

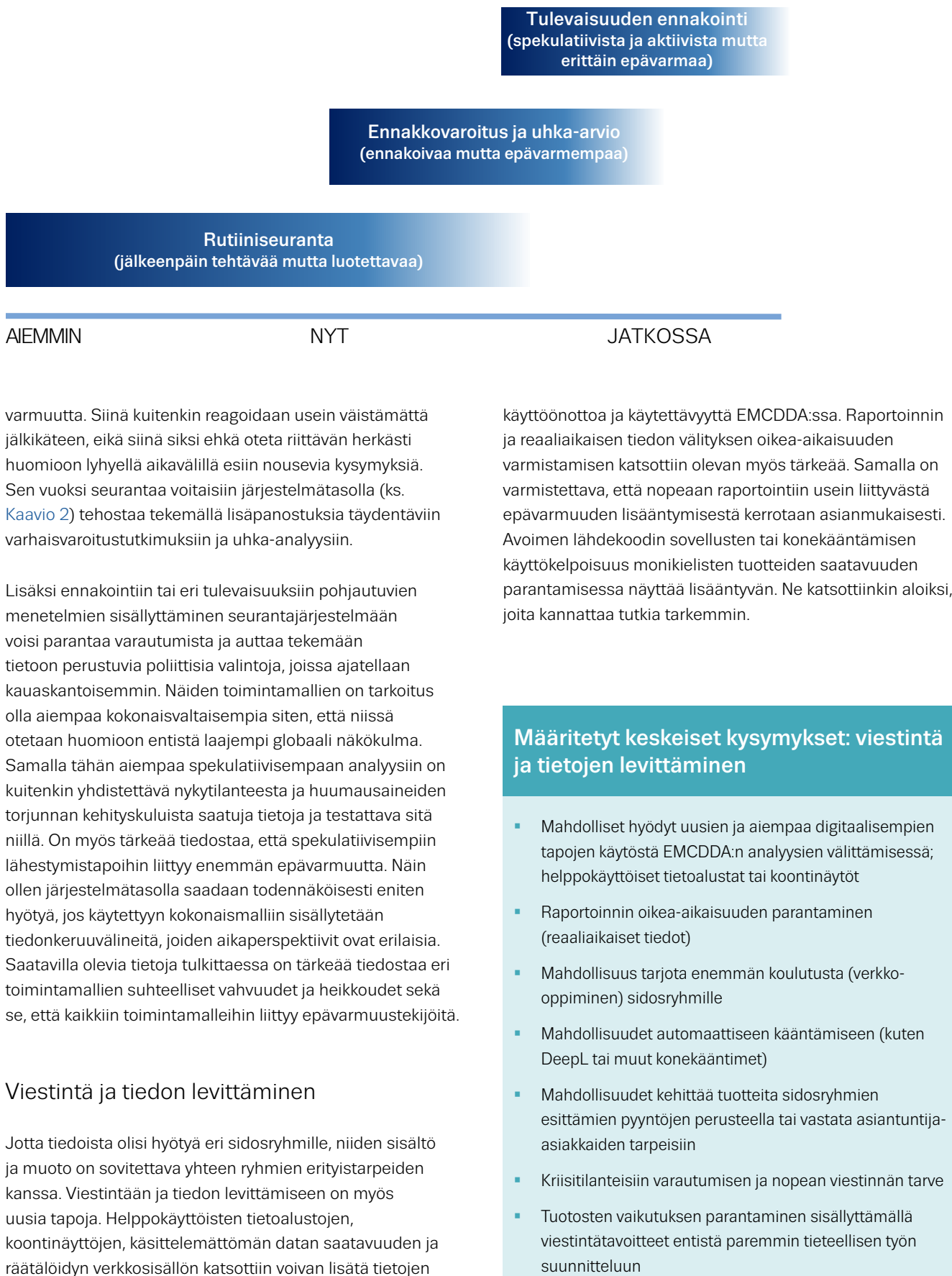
Menetelmät ja työkalut

Tulevaan huumausaineiden seurantajärjestelmään kohdistuvien vaikutusten osalta selvityksessä nousi esiin kaksi pääkohtaa: seurantamenetelmien ja -työkalujen osalta tarvittava innovointi (seurannan tulevaisuus) ja eri tulevaisuuksiin pohjautuva seuranta (ennakoiva toimintamalli).

Ensimmäinen kohta edellyttää koko järjestelmän tasolla sen varmistamista, että huumausaineiden seurantaa koskeva toimintamalli säilyy tarkoituksenmukaisena, että siinä hyödynnetään teknologista kehitystä ja että vakiintuneet seurantatyökalut yhdistetään uusiin tietolähteisiin ja tietoteknisiin ratkaisuihin. Massadatan, sähköisen valvonnan ja avoimen lähdekoodien tietojen avulla tapahtuvalla edistyksellä voidaan esimerkiksi helpottaa kehittyvien trendien tunnistamista varhaisessa vaiheessa ja lisätä raportoinnin oikea-aikaisuutta ja tarkkuutta. Huumausaineiden seurannan nykyinen, indikaattoreihin perustuva toimintamalli on edelleen tärkeä aikasarjojen ja trendianalyysin kannalta sekä siksi, että tilastollisesti ja metodologisesti luotettavien välineiden käyttö lisää

KAAVIO 2

Tietotarpeet ja raportointimallit, joiden aikaperspektiivit ovat erilaisia

Määritetyt keskeiset kysymykset: ajattelutapa ja kumppanuus

- Sisällytetään kuluttajansuoja ajattelutapaan
- Säännöllisillä tulevaisuudennäkymien kartoituksilla ja sisäisillä eri tulevaisuuksia koskevilla selvityksillä (kahden tai kolmen vuoden välein) voidaan lisätä henkilöstön tietoisuutta ja kehittää eri tulevaisuuksiin pohjautuvaa ajattelutapaa
- Yhteiskehittämismallin arvo – jaetaan enemmän taitotietoa ja parannetaan laajempaan kokemus- ja intressipiiriin kuuluvilta ulkopuolisilta kumppaneilta peräisin olevan tiedon saatavuutta
- Laajennetaan yhteistyökumppanien verkostoa (liittyä seurannan laajentamiseen ja uusiin työkaluihin), myös EU:n rakenteessa

Ajattelutapa ja kumppanuus

Kun otetaan huomioon mahdolliset muutokset esimerkiksi kannabiksen sääntelyssä ja psykoaktiivisten aineiden lisääntyvä käyttö lääkintä- ja hyvinvointitarkoituksiin, jatkossa saatetaan tarvita entistä laajempaa ja yhtenäisempää vuoropuhelua ja ongelmien ratkaisua eri alojen välillä. Se edellyttää erittäin todennäköisesti vuoropuhelun lisäämistä muiden politiikan alojen kanssa. Niihin kuuluvat muun muassa mielenterveys, alkoholi ja tupakka, lääkkeet, elintarviketurvallisuus, kuluttajansuoja, työterveys ja -turvallisuus, ympäristöasiat, koulutus ja sosiaaliasiat. Yhä laajemmin ymmärretään myös, että yhteiskehittämismalli sekä tiedon tarjoajien ja käyttäjien kattavampi osallistuminen analysointiin, tietämyksen luomiseen sekä taitotiedon ja tietojen jakamiseen ovat tärkeitä toiminnan vaikutuksen lisäämiseksi.

Päätelmät

Tässä vuoteen 2030 asti ulottuvan eri tulevaisuuksia koskevan EMCDDA:n selvityksen yhteenvedossa esitellään selvityksessä käytettyä toimintamallia ja joitakin sen keskeisiä tuloksia ja pohdintoja. Selvityksen tarkoituksena oli pikemminkin antaa tietoja pohdintaa varten kuin tehdä empiirisiä havaintoja tai tarkkoja ennusteita. Tulevaisuuden tarkasteluun liittyy luonnollisesti huomattavaa epävarmuutta, ja ennakoimattomia tapahtumia (niin sanottuja mustia joutsenia), joita ei ole määritelmän mukaan mahdollista ennakoita, voi tapahtua ja ennen pitkää tapahtuukin. Voidaan kuitenkin olettaa, että organisaatioilla, joiden

ajattelutavassa otetaan huomioon eri tulevaisuuksia, on todennäköisesti muita paremmat valmiudet reagoida nopeammin myös ennalta arvaamattomissa tilanteissa.

Ei ole yllättävää, että osallistujien tausta ja näkökulmat näkyvät tavallisesti eri työpajojen päätelmissä. Jatkotyössä voitaisiinkin tutkia, mitä vaikutuksia monialaisemmillä ryhmillä olisi selvitykseen. Ryhmät olivat kuitenkin huomattavan yksimielisiä määrittäessään tulevia kehityskulkuja, joiden voidaan katsoa todennäköisesti vaikuttavan huumaussaineiden torjuntaan. Osallistujien selvityksessä esittämien eri analyysien yhtenevyys tuo esiin myös tämäntyyppisen osallistavan yhteiskehittämisen arvon ja vakuuttaa siitä, että havaittuja kysymyksiä kannattaa pohtia kriittisesti lisää. Tätä eri tulevaisuuksia käsittelevää tutkimusta voidaan pitää myös tiedotus- ja viestintätyökaluna. Se nimittäin auttoi saamaan aikaan yhteisen vision ja yhteisen käsityksen mahdollisuuksista ja haasteista, jotka ovat todennäköisesti tärkeitä varmistettaessa, että EMCDDA:n työ pysyy sen sidosryhmien kannalta merkityksellisenä keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä.

Toimintamallissa on kuitenkin myös ilmeisiä rajoitteita. Kuten oli odotettavissa, kartoitukseen valitun painopisteen mukaan saatiin tietoa megatrendeistä ja trendeistä, jotka eivät olleet perin pohjin uusia. Nämä tiedot ja aikaansaatu kehys kannattaa kuitenkin systematisoida, koska ne voidaan toistaa ja niitä voidaan hyödyntää lisäpohdinnan pohjana. Huumaussaineiden torjuntaa koskevien trendien vaikutuksista ja erityispiirteistä saatiin eniten näkemyksiä asiantuntijatyöpajoissa käydyistä keskusteluista (ks. [Kaavio 1](#)). Tämä on mallin vahvuus, sillä merkitystä pystyttiin näin selventämään yhdessä sidosryhmien kanssa. Sitä voidaan kuitenkin pitää myös rajoitteena, koska se voi johtaa ryhmäajatteluun, ajallisesti ja paikallisesti sijoitettujen ja väistämättä spekulatiivisten havaintojen ylitulkintaan tai ajatukseen, jonka mukaan nykyinen analyysi on jotenkin kiveen hakattu eikä sitä tarvitse tarkistaa ja arvioida kriittisesti myöhemmin. Siksi tällainen tekniikka olisi suhteutettava prosessin käytännön toteuttamiseen. Tämä on hyödyllistä, jotta virastosta ja sen seurantajärjestelmästä saadaan entistä ketterämpi ja dynamisempi eikä se jää kertaluonteiseksi tai lopulliseksi selvitykseksi.

Siksi todettiin, että olisi hyödyllistä kehittää EMCDDA:n ennakointiohjeisto, jotta tästä selvityksestä voidaan saada oppia viraston tai sen sidosryhmien tulevia selvityksiä varten. Lisäksi todettiin, että tämän selvityksen tulokset ovat merkityksellisiä myös viraston viestintätyön uudesta liiketoimintamallista ja digitalisaatiosta käytävälle keskustelulle. Siitä on hyötyä myös, kun EMCDDA osallistuu EU:n sisäisen turvallisuuden innovaatiokeskuksen toimiin, EU:n huumeidenvastaiseen toimintasuunnitelmaan vuosiksi 2021–2025 ja muihin innovointia ja tutkimusta koskeviin EU:n aloitteisiin.

OSA 2

Huumausaineiden seurannan tulevaisuus Euroopassa vuoteen 2030 asti

Ennakoinnin esittely

Maailman eri osat ovat entistä tiiviimmin yhteydessä toisiinsa tietojen, tavaroiden, palvelujen ja ihmisten liikkumisen myötä, mikä tarkoittaa sitä, että yhdessä osassa maailmaa tapahtuvat muutokset voivat vaikuttaa muihin (EEA, 2020). Tänä aikana tapahtuu myös nopeampia ja perustavanlaatuisempia muutoksia, jotka vaikuttavat epätasaisesti eri maantieteellisiin alueisiin ja sukupolviin. Lisäksi sosiaalisten muutosten ja teknisten innovaatioiden vauhti kiihtyy, ja käytössä olevat politiikat ja toimet jäävät jälkeen (Wilkinson, 2017).

Tällaisessa keskinäisriippuvaisessa ja monimutkaisessa maailmassa päätöksentekoprosessien tueksi laadittavan analyysin olisi oltava luotettavaa, oikea-aikaista ja kattavaa. Siinä olisi mentävä yksittäisiä asiantuntemusaloja pidemmälle ja tiedostettava, että tulevia uhkia ja mahdollisuuksia ei ehkä pystytä käsittelemään vain yhteen kysymykseen keskittymällä. Nykyään vain harvat julkisen politiikan haasteet koskevat yhtä tiettyä politiikanalaa (Habegger, 2010).

Sen vuoksi hallitukset, EU:n toimielimet ja niiden tekniset virastot ovat alkaneet tutkia ennakointimalleja, joilla pyritään edistämään järjestelmäajattelua, ennakoivaa tietämystä ja osallistavia prosesseja (ks. Kaavio 3). Niissä ylitetään tarkoituksellisesti perinteiset poliittiset rajat ja institutionaaliset siilot. Ne ovat lähtökohta, josta käsin organisaation muutostietoisuutta, reaktiokykyä ja toimintavalmiutta voidaan parantaa, ja niiden tavoitteena on luoda yhteinen visio päätöksentekoa varten. Eri tulevaisuuksiin pohjautuvat toimet tai ennakointi⁽²⁾ voivat poiketa toisistaan, mutta yleisesti ne auttavat organisaatioita valmistautumaan mahdollisiin kehityskulkuihin, jotka saattavat vaikuttaa niiden toimintaan tulevaisuudessa. Ne voivat auttaa ymmärtämään entistä paremmin, mitä

⁽²⁾ Alalla keskustellaan parhaillaan terminologiasta, mutta tässä asiakirjassa käytetään termiä "ennakointi" (foresight), sellaisena kuin sitä vakiintuneesti käytetään EU:n politiikan alalla (terminologian kehitymisestä on lyhyt katsaus julkaisussa Gidley (2017)).

KAAVIO 3

Ennakoiva toimintamalli

Lähde: Yhteinen tutkimuskeskus (JRC), *What is foresight*.

organisatorisia strategioita on toteutettava tällä hetkellä, jotta jatkossa voidaan saavuttaa toivottavampia tuloksia tai välttää vähemmän toivottavia. Näissä toimissa kehoitetaan suhtautumaan tulevaisuuteen niin, että sitä voidaan luoda tai muokata eikä se ole ennalta määrättyä.

Eri tulevaisuuksiin pohjautuvat toimintamallit saivat ensimmäisen kerran näkyvyyttä julkisella sektorilla ja tutkimuksessa toisen maailmansodan jälkeen ja yksityisellä sektorilla 1970-luvulta lähtien. Viime aikoina niiden vaikutusvalta ja yleisyys ovat kuitenkin lisääntyneet myös julkisen politiikan kehittämisessä (Gidley, 2017). Määritelmänsä mukaan nämä eri tulevaisuuksiin pohjautuvat toimet ovat yleensä spekulatiivisempia kuin tavanomainen tieteellinen työ, ja usein ne perustuvat erityisasiantuntemusta edellyttäviin ja joskus epätavanomaisempiin uusiin menetelmiin.

Koska muut EU:n toimielimet ja virastot ovat saaneet myönteisiä kokemuksia ennakointimenetelmien käytöstä,

EMCDDA päätti tehdä ensimmäisen eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen. Sen tarkoituksena oli saada tietoa viraston strategiaan pohdintoihin siitä, miten Euroopan huumausaineiden seurantajärjestelmässä voitaisiin reagoida entistä paremmin jatkuvasti dynaamisempaan ja monimutkaisempaan tilanteeseen, johon kuuluu nopeita muutoksia tietoympäristössä ja uusia tietotarpeita.

Selvityksen tavoitteena oli kokeilla toimintamallia ja testata, onko siitä hyötyä, kun virastosta ja sen seurantatoimista pyritään tekemään aiempaa tarkempi ja ketterämpi järjestelmä, mikä voisi puolestaan auttaa lisäämään Euroopan valmiutta vastata tuleviin terveys- ja turvallisuushaasteisiin.

EMCDDA:n selvitys eri tulevaisuuksista vuoteen 2030 asti: prosessi ja menetelmät

Yleinen kehys

EMCDDA:n vuoden 2025 strategiaan sisältyi tulevaisuudentutkimus, jonka tarkoituksena oli antaa tietoa Euroopan huumausaineiden seurannan ja raportoinnin tulevista painopisteistä huumausaineita koskevan poliittisen vuoropuhelun tukemiseksi.

Tämän toimenkuvauksen mukaisesti EMCDDA käynnisti syksyllä 2018 ensimmäisen eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen. Siinä yleisenä tavoitteena oli analysoida nykyisiä ja mahdollisia tulevia kehityskulkuja ja niiden vaikutuksia Euroopan huumausaineiden seurantajärjestelmään vuoteen 2030 asti sekä laatia suosituksia, joiden avulla EMCDDA:n työkalut ja menetelmät pysyvät tarkoituksenmukaisina muuttuvassa tietoympäristössä ja uusissa tietotarpeissa.

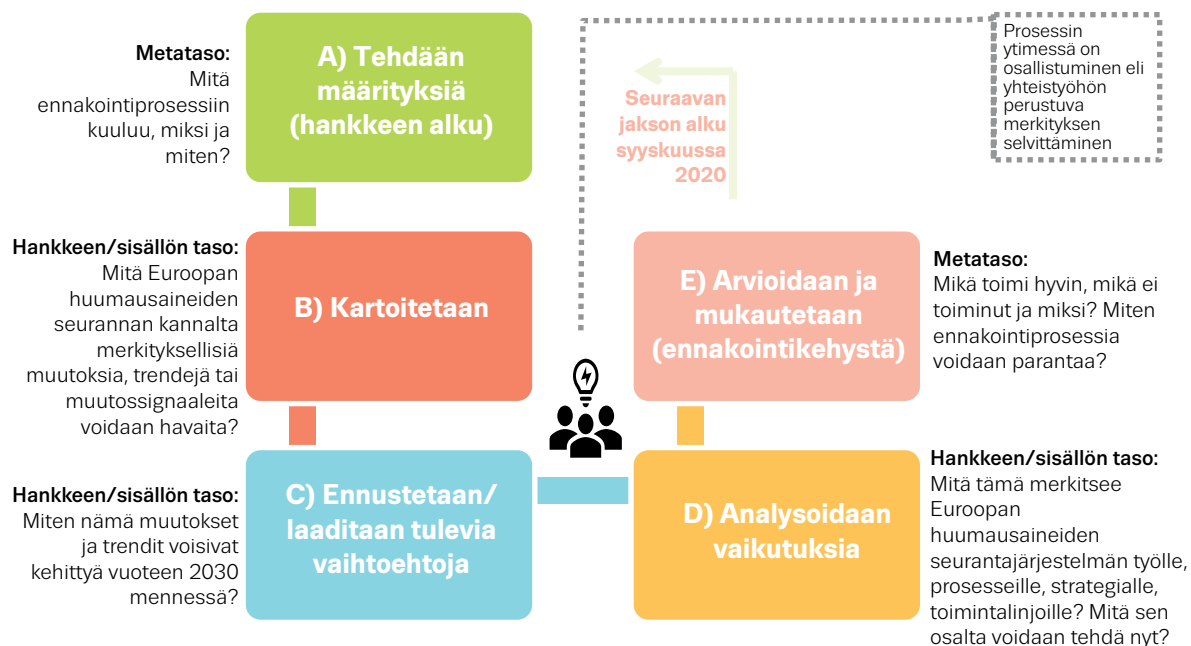
Tämä toiminta oli ensimmäinen lajiaan. Siinä EMCDDA pyrki kokeilemaan ennakoivia tai eri tulevaisuuksiin pohjautuvia menetelmiä, jotta saataisiin tietoa EMCDDA:n strategista keskustelua varten ja selvitettäisiin, miten ennakointiprosessi voitaisiin sisällyttää EMCDDA:n tuleviin työskentelykäytäntöihin niin, että siitä olisi hyötyä.

Hankkeen aluksi tutkittiin erilaisia ennakointimalleja, jotta pystyttiin ymmärtämään paremmin tämäntyyppisen työn ja analyysin hyödyllisyyttä viraston sisäisissä ja ulkoisissa tarkoituksissa ja saamaan aikaan yhteinen ymmärrys ja kieli EMCDDA:n teknisen henkilöstön keskuudessa. Tutkimusvaiheessa arvioitiin nykyistä sisäistä kapasiteettia ja tarkasteltiin erilaisia käynnissä olevia toimia, jotka voisivat mahdollisesti edistää eri tulevaisuuksia koskevaa kokonais selvitystä.

Lisäksi valittiin yksi useista nykyisistä ennakointikehysten malleista, joista saadaan yleiskuva tyypillisestä ennakointiprosessista (ks. esim. Hines, 2018; Hines ja

KAAVIO 4

Ennakointikehysten malli: jatkuvan ennakointiprosessin yksi kokonainen jakso

Mallin mukautus: Daheim, Hines (2018) ja Hines et al. (2017).

Bishop, 2013), ja mukautettiin sitä EMCDDA:n selvitykseen. Tätä kehystä pidettiin sekä tehokkaana että merkityksellisenä viraston julkiseen sektoriin kuuluvan toimintaympäristön ja nykyisten sisäisten valmiuksien kannalta.

Valitussa kehysmallissa suositellaan viisivaiheista prosessia, jonka tavoitteena on a) määrittää hankkeet ja selvittää niiden laajuus, b) kartoittaa ympäristö, c) analysoida tulokset ja tehdä ennusteita, d) analysoida vaikutuksia sekä e) arvioida kehys ja muokata sitä. Malli on jaksoittainen tai jatkuva, minkä ansiosta voidaan laatia pidemmän aikavälin näkökulma ja samalla luoda vaiheittain kapasiteettia ja kehittää asteittain EMCDDA:n ennakoitiohjeistoa (eli ennakoitimenetelmien, -työkalujen ja -mallien kokoelmaa). Erityisen tärkeää on, että mallilla varmistetaan säännöllinen uudelleentarkastelu ja pohdinta kunkin jakson lopussa. Mallissa voidaan siis yhdistää saatuja kokemuksia jatkuvasti myöhempisiin toimiin. Mallin keskeinen osa on yhteistyöhön perustuva toimintamalli, jonka avulla tärkeimmät sidosryhmät voivat osallistua tulevien mahdollisten kehityskulkujen vaikutusten analysointiin ja tulevien ensisijaisten toimien määrittämiseen. Tässä toimintamallissa voidaan saada mukaan monia erilaisia sidosryhmiä, koota näkemyksiä yhteen ja luoda vankka perusta ennakoititoimille ensimmäisen jakson aikana.

Olemassa olevien resurssien ja hankkeen aikataulun vuoksi päätettiin, että EMCDDA:n eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen ensimmäisessä jaksossa noudatettaisiin edellä mainittua mallia (ks. Kaavio 4), mutta sen soveltamisalaa

kohdennettaisiin (niin sanottu tulevaisuudennäkymien kartoittaminen), ja että vasta myöhempiä jaksoja laajennettaisiin moninaisempiin ja laajempiin tulevaisuuksia koskeviin näkymiin laatimalla skenaarioita ja analysoimalla tiettyjä kehityskulkuja yksityiskohtaisemmin.

Menetelmät

EMCDDA:n ensimmäisessä eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä keskityttiin ympäristön kartoittamiseen (tai tulevaisuudennäkymien kartoittamiseen – ks. Kaavio 5), joka sisälsi kokonaisvaltaisen analyysin yleisestä ympäristöstä. Siinä tutkittiin huumausainealaan vaikuttavia tapahtumia, ongelmia ja trendejä mutta mentiin paljon huumausaineiden tai niiden väärinkäytön torjuntaa pidemmälle ja Euroopan alueen ulkopuolelle. Tavoitteena oli analysoida globaaleja muutoksen edistäjiä, joilla on tai saattaa jatkossa olla vaikutuksia huumausainetilanteeseen, huumausaineiden seurantaan ja niihin liittyviin toimiin.

Muutoksen edistäjien kokonaisvaltaisessa arvioinnissa (ks. Kaavio 5) pyrittiin tunnistamaan sokeat pisteet sen osalta, mikä voi saada aikaan muutoksia huumausaineiden torjunnassa.

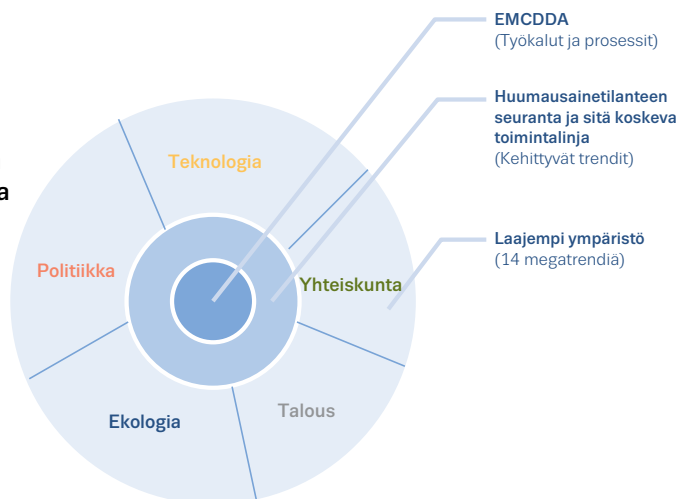
Tutkimuksessa arvioitiin sosiaalisia, teknologisia, taloudellisia, ympäristöön liittyviä / ekologisia tai poliittisia (STEEP) muutoksen edistäjiä, jotka jaettiin kolmeen pääluokkaan (ks. Kaavio 6).

KAAVIO 5

Trendianalyysin periaatteet – Kokonaisvaltainen näkemys

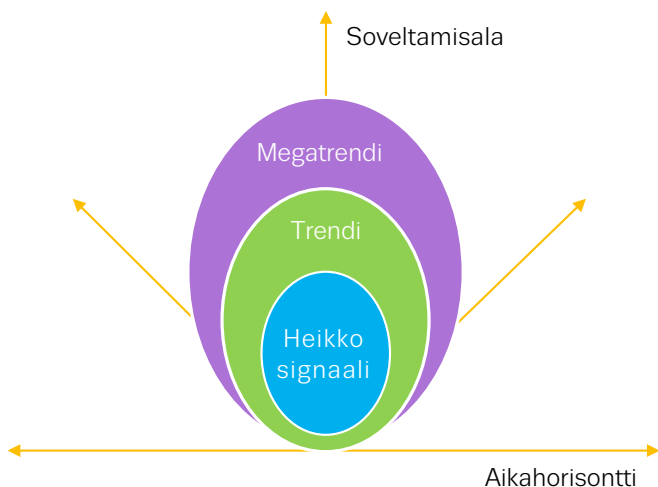
Ympäristön kartoittaminen Kokonaisvaltainen näkemys

Pystytään havaitsemaan sokeat pisteet sen osalta, mikä voi aiheuttaa muutoksia

Tulevat vaikutukset – EMCDDA:ta koskeva sopimus, 2020.

KAAVIO 6

Ympäristön kartoittaminen – keskeiset vaatimukset

Tulevat vaikutukset – EMCDDA:ta koskeva sopimus, 2020.

Megatrendit määritellään pitkäaikaisiksi, kansainvälisiksi ja globaaleiksi yhteiskunnallisiksi ja aineelliseksi voimiksi, jotka ovat nyt havaittavissa ja jotka todennäköisesti vaikuttavat merkittävästi tulevaisuuteen. Kaikki kokevat niitä usein melko samassa asiayhteydessä, koska ne muodostavat laajat rajat asenteiden, politiikan ja elinkeinoelämän painopisteiden muutoksille usean vuoden ajan. Ne muuttavat ympäristöä maailmanlaajuisesti mutta myös paikallisesti, esimerkiksi alueen, kansallisvaltion ja yhteiskunnan tasolla, ja ne ovat yksittäisten organisaatioiden ja usein myös kansallisvaltioiden valtaa suurempia

(esim. kaupungistuminen, väestörakenteen muutos) (EFP, 2010; Rhodes, 2019). EMCDDA:n tutkimuksessa analysoitaviksi valitut 14 megatrendiä olivat EU:n yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) ehdottamat 14 megatrendiä, jotka oli määritetty merkityksellisiksi Euroopan tulevaisuuden kannalta (lisätietoja on kohdassa [Euroopan tulevaisuuden kannalta merkitykselliset megatrendit](#) ja [Megatrendit](#), jotka mahdollisesti vaikuttavat huumausainetilanteeseen Euroopan unionissa).

Kehittyvillä trendeillä tarkoitetaan melko "vahvoja" ja näkyviä tai uusia kehityskulkuja, jotka voitaisiin jo havaita (eli joista on joitakin lähteitä / jotakin näyttöä) mutta jotka eivät ole "niin isoja" kuin megatrendit eivätkä niin pieniä kuin heikot signaalit (Dragt, 2017). Ne liittyvät usein suuremmin analyysin alaan, esimerkiksi huumausaineiden torjuntaan.

Heikot signaalit ovat sellaisten mahdollisesti esiin nousevien ongelmien indikaattoreita, joista voi tulla merkittäviä tulevaisuudessa. [Heikko signaali](#) kuvaa jotakin, mikä ei ole vielä merkittävää vaan vaatii aikaa kypsyäkseen. Heikot signaalit täydentävät trendianalyysiä, ja niitä voidaan käyttää vaihtoehtoisten tulevaisuuksien käsittelyssä.

Ympäristön kartoittamisessa (tulevaisuudennäkymien kartoittamisessa) käytetyt menetelmät vaihtelivat kirjallisuuskatsauksista, aihekohtaisista analyyseistä ja työpajoista asiantuntijapaneelieihin. Koko selvityksessä oli vahva osallistuva osatekijä, jonka ansiosta eri aloja ja maita edustavat sidosryhmät voivat osallistua prosessiin ja hyötyä siitä. EMCDDA:n ensimmäiseen eri tulevaisuuksia koskevaan selvitykseen osallistuneita tärkeimpiä sidosryhmiä olivat

Euroopan tulevaisuuden kannalta merkitykselliset megatrendit

Megatrendit ovat pitkäaikaisia liikkeelle panevia voimia, jotka ovat havaittavissa nyt ja jotka todennäköisesti vaikuttavat tulevaisuuteen merkittävästi useilla eri aloilla (ks. myös JRC:n ennakkoinnin osaamiskeskus)

Megatrendien keskeiset kriteerit:

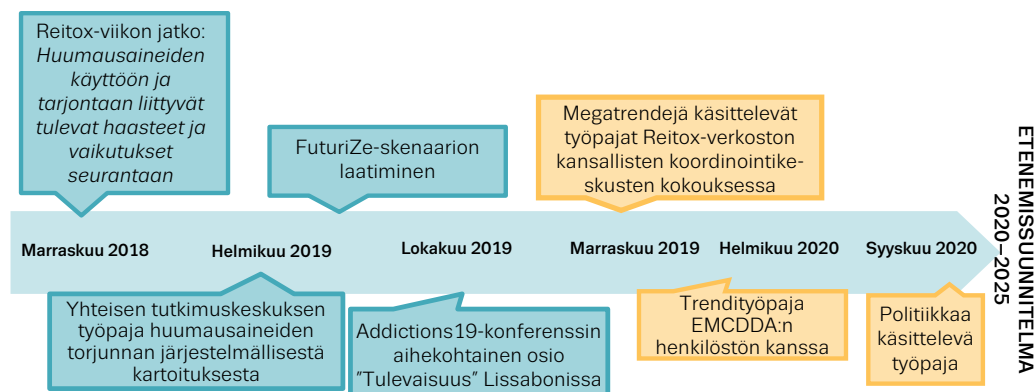
- globaalisti havaittavissa (vaikkakin alueellisia eroja)
- vaikuttavat moniin muihin aloihin
- melko "vakaita" ja odotetaan jatkuvan vähintään kymmenen vuotta (toisin kuin mikrotason trendit tai heikot signaalit).

Yhteinen tutkimuskeskus on määrittänyt Euroopan tulevaisuuden kannalta merkityksellisiksi 14 megatrendiä.

1. Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyyden kasvu
2. Resurssien niukkuuden paheneminen
3. Työn muuttuva luonne
4. Muuttuva turvallisuusparadigma
5. Ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen
6. Kaupungistumisen kasvu
7. Koulutuksen ja oppimisen monipuolistuminen
8. Muotoaan muuttava eriarvoisuus
9. Vaikutusten leviäminen idästä ja etelästä
10. Kulutuksen kasvu
11. Kasvava väestörakenteen epätasapaino
12. Uusien hallintojärjestelmien merkityksen kasvu
13. Muuttoliikkeen kasvava merkitys
14. Muuttuvat terveyshaasteet

KAAVIO 7

Tärkeimmät eri tulevaisuuksia koskevaan EMCDDA:n selvitykseen liittyvät kokoukset

30 kansallista koordinoitikeskusta, EMCDDA:n henkilöstö, sääntömääräisten elinten jäsenet, tutkijat ja kansalliset päätöksentekijät.

Tärkeimmät tapahtumat järjestettiin marraskuun 2018 ja syyskuun 2020 välisenä aikana (Kaavio 7). Prosessin ydinosa olivat viisi työpajaa, jotka järjestettiin kansallisille koordinoitikeskuksille, EMCDDA:n henkilöstölle ja EU:n päätöksentekijöille. Muista kokouksista saatiin kuitenkin myös merkityksellisiä kannanottoja koko selvityksen kannalta. Lissabonissa marraskuussa 2018 pidetyssä Reitox-aloituskokouksessa keskityttiin ensisijaisesti keskustelemaan tietopuutteista ja seurantatyökaluista kansallisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa. Helmikuussa 2019 JRC:n kanssa järjestetyssä työpajassa puolestaan pyrittiin järjestelmällisesti kartoittamaan huumausaineet ja EMCDDA:n ympäristöt ja määrittämään nykyiset tietolähteet. Vuonna 2019 Lissabonissa järjestetyn riippuvuuksia käsittelevän konferenssin eri tulevaisuuksia käsittelevästä aihe-alueesta saatiin laaja analyysi mahdollisista kehityskuluista kaikilla huumausaineisiin liittyvillä aloilla sekä suosituksia tulevia seurantamalleja varten.

Koko prosessi järjestettiin siten, että siinä voitiin hyödyntää aiempien kokousten tuloksia ja EMCDDA:n analyysien (erityisesti *Euroopan huumeraportti 2019* ja *Euroopan huumemarkkinaraportti 2019*) näkemyksiä tärkeimpien tulevien työpajojen valmistelussa ja jäsentämisessä.

On myös tärkeää muistaa, että jäljempänä esitetään ainoastaan yhteenveto eri tulevaisuuksia koskevassa EMCDDA:n selvityksessä havaituista ongelmista. Siitä saadaan hyödyllistä tietoa pohdintaa varten, ja ryhmien välillä vallitsi laaja yksimielisyys monista määritetyistä kysymyksistä. Tässä ne kuitenkin esitetään osana prosessin tuloksia koskevaa raportointia, eikä niitä ole tarkoitettu lopulliseksi päätelmiksi eivätkä ne edusta osallistujien virallista yksimielistä kantaa.

Ydintapahtumia järjestettiin kuusi, ja niissä oli noin 150 osallistujaa. Lisäksi Lissabonissa järjestettiin vuonna 2019 riippuvuuksia koskevan konferenssin aihekohtainen osio. Siihen kuului 30 kokousta ja 60 esitystä, joissa yleisöä oli arviolta 200⁽³⁾. Yleisöön kuului tutkijoita, alan ammattilaisia ja päätöksentekijöitä kaikista maanosista, Reitox-verkosto, EMCDDA:n ja sääntömääräisten elinten (hallintoneuvostot ja tiedekomitea) työntekijöitä⁽⁴⁾ sekä kansainvälisiä järjestöjä.

Tärkeimmät muutoksen edistäjät

Tässä osassa tehdään yhteenveto prosessin keskeisistä tuloksista ja yhtenevyyksistä siltä osin kuin ne edistävät ympäristön kartoittamista sekä huumausainetilanteeseen ja siten Euroopan seurantarjestelmään vaikuttavien tärkeimpien tekijöiden tunnistamista.

Megatrendit, jotka mahdollisesti vaikuttavat huumausainetilanteeseen Euroopan unionissa

Megatrendit ovat pitkän aikavälin globaaleja kehityskulkuja, joskin niissä on alueellisia eroja, ja ne vaikuttavat moniin eri aloihin ja politiikkoihin. Kaikki JRC:n ehdottamat 14 megatrendiä (ks. [Euroopan tulevaisuuden kannalta merkitykselliset megatrendit](#)) vaikuttavat huumausainetilanteeseen Euroopassa. Tässä kuvataan lyhyesti megatrendit, jotka EMCDDA:n eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä mukana olevien eri ryhmien mukaan ovat merkittävimpiä ja

⁽³⁾ Varovainen arvio, joka perustuu FuturiZe-ohjelman apurahoihin – 120 ja kahteen EMCDDA:n tukemaan eri tulevaisuuksia koskevaan erityistapahtumaan.

⁽⁴⁾ Tiedekomitean jäseniä osallistui alkuvaiheeseen (Reitoxin aloituskokous), ja hallintoneuvoston jäseniä osallistui eri tulevaisuuksia politiikan kannalta käsittelevään työpajaan.

merkityksellisiä huumausainetilanteen ja siten Euroopan seurantajärjestelmän kannalta (Taulukko 1). Jotkin niistä on jo dokumentoitu hyvin, kun taas toisten mahdollista vaikutusta huumausainetilanteeseen on tutkittava tarkemmin. Osa megatrendeistä on myös monialaisia, eikä niitä voida selvästi erottaa ja eristää muista. Kunkin megatrendin kehitys kuvataan lyhyesti ja pohditaan sen mahdollisia vaikutuksia huumausaineiden torjuntaan.

Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyys

Tietoa megatrendin kehityksestä

Genetiikan, nanoteknologian, robotiikan ja tekoälyn, fotonikan, kvanttitekologian ja muiden kehittyvien teknologioiden aloilla tapahtuva edistys ja niiden väliset synergiat nopeutuvat. Ne muuttavat uusien tieteellisten löytöjen luonnetta ja vauhtia ja haastavat käsitystämme siitä, mikä on mahdollista. Hyperliitettävyys, esineiden internet, täydennetty todellisuus ja joukkoälyjärjestelmät sekä uusien teknologioiden käyttöönoton alenevat kustannukset muuttavat kokonaisia tuotanto-, hallinta- ja hallintojärjestelmiä ⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Lisätietoa tästä megatrendistä on Euroopan komission knowledge4policy-verkkosivustolla.

Näkemyksiä huumausaineiden torjuntaa koskevista vaikutuksista

Teknologian muutos vaikuttaa moniin huumausaineiden torjunnan osa-alueisiin – digitalisaatio muuttaa kulutus- ja tuotantomalleja sekä ratkaisuja koskevia innovaatioita.

Teknologia voi hajottaa perinteisiä vähittäiskaupan jakeluverkkoja ja luoda uusia markkinoita (Rhodes, 2019). Tällä hetkellä on olemassa kaksi ensisijaista verkkomarkkinoiden muotoa, jotka voivat vaikuttaa huumausaineiden ja riippuvuuksien tulevaisuuteen: pintaverkon markkinat ja pimeän verkon huumemarkkinat. Molempia voidaan käyttää digitaalisen viestinnän ja sosiaalisen median sovellusten avulla. Markkinoiden digitalisaatio laajentaa jakeluverkostoja ja lisää pienimuotoista ja suoraan kuluttajille suuntautuvaa myyntiä salatun viestinnän ja sähköisen valuutan käytön avulla. Verkkomarkkinat näyttävät olevan sekä dynaamisia että sietokykyisiä, ja niiden ennustetaan kasvavan ja lisäävän siten laittomien huumausaineiden ja lääkkeiden saatavuutta (EMCDDA ja Europol, 2019). Pimeän verkon markkinoiden tulevaisuus ei ole niin selkeä. Se voi riippua siitä, missä määrin markkinoilla pystytään säilyttämään sekä ostajien että myyjien luottamus poliisin häirintätoimista ja huijauksista huolimatta.

Digitalisaatio tehostaa huumehoidon ja -hoivan alalla innovaatioita, jotka liittyvät haittojen vähentämiseen ja

TAULUKKO 1

Huumausaineiden torjunnan kannalta merkityksellisimmiksi määritetyt viisi tärkeintä megatrendiä

Huumausaineiden torjunnan kannalta merkityksellisimmiksi valitut megatrendit	Kansalliset koordinoitikeskukset	Päätöksentekijät	EMCDDA:n henkilöstö	Selvitykset
Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyys	X	X	X	X
Ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen		X	X	X
Muotoaan muuttava eriarvoisuus	X	X	X	X
Muuttuvat terveyshaasteet	X	X	X	X
Väestönmuutosklusteri				
<ul style="list-style-type: none"> Muuttoliikkeen kasvava merkitys 		X	X	
<ul style="list-style-type: none"> Kasvava väestörakenteen epätasapaino 		X	X	X
<ul style="list-style-type: none"> Kaupungistumisen kasvu 		X		

Eri tulevaisuuksia käsittelevien työpajojen (kansalliset koordinoitikeskukset, EMCDDA:n henkilöstö ja päätöksentekijät) perusteella; EMCDDA:n tekniset selvitykset ja raportti Lissabonissa vuonna 2019 järjestetystä riippuvuuksia käsittelevästä konferenssista, Rhodes, 2019.

hoitotoimenpiteisiin. Niitä ovat esimerkiksi sähköiset terveyspalvelut (sähköisen viestinnän ja siihen liittyvien teknologioiden käyttö apuna terveydenhoidon tarjoamisessa, diagnosoinnissa, hoidossa ja seurannassa) ja mobiiliterveyspalvelut (mobiililaitteiden käyttö potilaiden seurannassa, tiedonvälityksessä ja toimenpiteissä). Kummastakaan ei ole kuitenkaan vielä tehty kunnollista arviota huumausaineiden laittoman käytön ja riippuvuuden alalla. Nämä kehityskulut, joissa painotetaan omavalvontaa ja yksilötason toimenpiteitä, voivat muuttaa palvelujen tulevaa toimintatapaa, mutta ne herättävät huolta myös yksityisyyden suojasta ja tiedonhallinnasta (Rhodes, 2019).

Lääketeknologioissa kehitys on ennennäkemättömän nopeaa (esim. suoravaikutteiset viruslääkkeet (DAA), naloksonin uudet annostelulaitteet), ja nämä innovaatiot muokkaavat riippuvuuksia koskevia ratkaisuja (esim. pitkäkestoisesti vapautuvat opioididiagonistit voivat muuttaa ratkaisevasti tilannetta opioidiliannostuksista johtuvien kuolemien määrän kasvun osalta). Tulevien vuosien keskeinen kysymys on, miten uusien hoitovaihtoehtojen saatavuus voi muuttaa hoitokäytäntöjä.

Internetin käyttö ja tavaroiden ja palvelujen saatavuus verkossa ovat vaikuttaneet jokapäiväisen elämän järjestämiseen, myös nuorten mielenkiinnon kohteisiin ja käyttäytymiseen. Internet on tälle ryhmälle syntymästä saakka tuttu ja kuuluu sen jokapäiväiseen elämään, ja internetin käyttö sekä verkon rahapelit ja pelaaminen ovat sen keskuudessa laajalle levinnyttä. Alkoholia ja muita huumausaineita koskevassa eurooppalaisessa koulututkimushankkeessa (ESPAD) on vuodesta 2015 lähtien ilmaistu huoli nuorten rahapelaamisen suosion kasvusta. Rahapelien yleistyminen yhteiskunnissa ja rahapelikulttuuri perheympäristössä on tunnustettu tärkeiksi myötävaikuttaviksi tekijöiksi pelaamisen aloittamisessa ja nuorten siirtymisessä ongelmapelaamiseen. Raportissa todetaan, että riippuvuutta aiheuttavien internetin käyttötapojen, kuten lasten ja nuorten sähköisen rahapelaamisen ja muun pelaamisen, kehitystä on seurattava ja tutkittava tarkasti ja että toimenpiteet, joilla estetään sähköiseen rahapelaamiseen liittyvien ongelmien kehittymistä nuorille, ovat erittäin tärkeitä (ESPAD-ryhmä, 2020).

Digitalisaatiota koskeva trendi luo mahdollisuuksia seuranta- ja valvontamenetelmien innovaatioihin. Massadatan, sähköisen valvonnan ja sähköisten terveyspalvelujen kehityksen avulla voidaan saada työkaluja kehittyvien trendien havaitsemiseen (Rhodes, 2019). Lisäksi tiedon tarjoajat ja käyttäjät voivat digitaalisten alustojen avulla osallistua paremmin analysointiin ja tietämyksen luomiseen ja jakamiseen sekä siirtyä kohti yhteistyöhön perustuvaa työskentelymallia.

Ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen

Tietoa megatrendin kehityksestä

Vaikka kaikki ihmisen toiminnasta aiheutuvat päästöt loppuisivat yhtäkkiä, ilmasto muuttuisi edelleen. Jos kuitenkin ihmisen toiminnan aiheuttama pilaantuminen ja kasvihuonekaasupäästöt jatkuvat eikä niitä vähennetä, ne lisäävät entisestään ilmaston lämpenemistä, merten happamoitumista ja aavikoitumista sekä muuttavat ilmastomalleja. Saastuminen, luonnonvarojen liikakäyttö ja ympäristön laadun heikkeneminen pahentavat niitä ja aiheuttavat vakavia, vaikeita ja peruuttamattomia muutoksia ihmisille, resursseille, talouksille ja ekosysteemeille ympäri maailmaa ⁽⁶⁾.

Näkemyksiä huumausaineiden torjuntaa koskevista vaikutuksista

Laittomien huumausaineiden tuotannon mahdollisesti aiheuttamat ympäristöhaitat tiedostetaan jatkuvasti paremmin, ja siinä on kenties tapahtumassa kulttuurin muutos: ekosysteemin vahingoittuminen voimistaa kannabiksen ja kokaiinin viljelystä, korjuusta ja tuotannosta aiheutuvia haittavaikutuksia. Samoin metamfetamiinin tuotantoon liittyy myrkyllisten jätteiden sääntelemätöntä hävittämistä ympäristöön. Tämä kulttuurisen tietoisuuden muutos voi muuttaa tulevia huumeidenkäyttövalintoja sekä huumeidenkäyttötapojen yhteiskunnallista hyväksyttävyyttä. Ilmastonmuutos voi muuttaa viljelykasvien tuotantokapasiteettia ja maatalousalueita ja siten muokata huumemarkkinoita. Ilmastonmuutoksella voi siis olla perusteellisia vaikutuksia paikallisiin huumeidenkäyttötapoihin ja käytöstä johtuviin haittoihin, ja niihin on puututtava (Rhodes, 2019).

Tulvien, kovien myrskyjen ja lämpöaaltojen kaltaiset luonnonkatastrofit voivat vaikuttaa kansojen muuttoliikkeeseen. Tuhoisat omaisuuden menetykset voivat saada aikaan suurta eriarvoisuutta ja sosiaalisia ongelmia, väkivaltaa ja huumeidenkäyttöä. Ilmastonmuutos liittyy myös erilaisten kroonisten sairauksien ja tartuntatautien yleistymiseen, mikä lisää haavoittuvuutta ja eriarvoisuutta. Mielenterveysongelmat voivat lisääntyä jatkuvan stressin ja tuhoutuneen vuoksi, mikä lisää alkoholin, huumeiden ja lääkkeiden käyttöä.

Ilmastonmuutos konflikteista ja epävakauudesta kärsivillä alueilla, joilla järjestäytyneet rikollisryhmät jo hyötyvät sosiaalisesta epävakauudesta käyttämällä hyväksi haavoittuvia ryhmiä ja värväämällä heitä huumekauppaan, voi lisätä nykyistä painetta. Sama koskee alueita, joilla tulvat tai trooppiset hirmumyrskyt voivat vaikuttaa

⁽⁶⁾ Lisätietoa tästä [megatrendistä](#) on Euroopan komission knowledge4policy-verkkosivustolla.

huumeiden tarjontaan ja joilla voi yleisesti olla vaikutuksia huumeetuotannon turvallisuuteen ja vakauteen alueella. Kun perinteisistä viljelyalueista tulee elinkelvottomia, etsitään uusia paikkoja, joissa voidaan tuottaa kasvipärisiä huumausaineita.

Tutkimuksessa myös arvioidaan, että lääkkeiden käyttö ja valmistus lisääntyvät ja monipuolistuvat ilmastonmuutokseen liittyvien uusien terveysuhkien (myös mielenterveysongelmien) vuoksi etenkin, koska yhä edullisempia geneerisiä lääkkeitä on entistä enemmän saatavilla (Rhodes, 2019).

Ilmastonmuutoksen ja huumeidenkäytön välisiä yhteyksiä ei ole vielä selvitetty riittävästi, ja tällä alalla tarvitaan lisää analyyseja ja tutkimusta.

Muotoaan muuttava eriarvoisuus

Tietoa megatrendin kehityksestä

Vaikka maiden välinen globaali eriarvoisuus ja äärimmäisessä köyhyydessä elävien ihmisten absoluuttinen määrä on vähentynyt, kun köyhemmät maat saavat rikkaampia maita kiinni, vauraimpien ja köyhimpien väestönsien väliset erot kasvavat. Tuloterot, sukupuolten välinen epätasa-arvo, koulutuksen, terveydenhuollon ja teknologian saatavuus ja niiden yhteisvaikutukset sekä niihin puuttuminen pysyvät lähitulevaisuuden tärkeimpinä sosiaalisina, taloudellisina ja poliittisina haasteina (7).

Näkemyksiä huumausaineiden torjuntaa koskevista vaikutuksista

Muotoaan muuttava eriarvoisuus voi heikentää huomattavasti niiden tilannetta, jotka ovat jo joutuneet kärsimään sosiaalisen tai taloudellisen tuen puutteesta. Heitä ovat esimerkiksi nuoret, jotka eivät pääse koulutukseen, mutta myös asunnottomat tai laittomat maahanmuuttajat, joilla ei juurikaan ole sosiaalisia oikeuksia. Se voi myös johtaa sellaisten uusien haavoittuvien ryhmien kehittymiseen, jotka ovat vaarassa syrjäytyä sosiaalisesti ja saada huumeiden käyttöön liittyviä ongelmia. Taloudelliset rajoitteet voivat johtaa edullisten, helposti saatavilla olevien ja erittäin voimakkaiden uusien huumeiden käyttöön. Tästä on osoituksena synteettisten kannabinoideiden käytön lisääntyminen syrjäytyneempien väestöryhmien keskuudessa (Peacock et al., 2019). Se voi myös lisätä vakavaa väkivaltaa esimerkiksi asunnottomien yhteisöissä tai vankiloissa (EMCDDA ja Europol, 2019). Tilanne voi olla erityisen haastava maille, joissa on suuri nuorisoväestö, joissa tapahtuu nopeita yhteiskunnallisia muutoksia ja joilla

on hallintoon, köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia (Peacock et al., 2019).

Eriarvoisuus voi myös johtaa siihen, että köyhien ja rikkaiden väestönsien huumeidenkäyttötavat ja huumausainevalinnat eriytyvät, mikä voi aiheuttaa erilaisia palvelu- ja toimintatarpeita. Yhteiskunnan köyhimpien ryhmien mahdollisuudet saada terveydenhuoltoa ovat mitä todennäköisimmin rajalliset, mutta he ovat kuitenkin suurimmassa vaarassa saada huumeisiin liittyviä terveysvaikutuksia. Vaikeasti saavutettaville väestönsille tarkoitettujen yhteisöpohjaisten palvelujen sekä yksityisen sektorin rikkaammille yhteiskunnan osille tarjoamien palvelujen merkitys voi kasvaa.

Olisi seurattava tiiviisti eriarvoisuuden vaikutusta uusien, halpojen ja erittäin tehokkaiden huumeiden tuotantoon ja niiden saatavuuteen sekä sellaisten järjestäytyneiden rikollisryhmien toimintaan, jotka hyödyntävät muita haavoittuvampia ryhmiä huumausaineiden tuotannossa ja kaupassa (EMCDDA ja Europol, 2019).

Sosiaalisia taustatekijöitä ja eriarvoisuuden vaikutusta huumeiden käyttöön ja riskikäyttäytymiseen ei ymmärretä riittävästi, joten tällä alalla on kehitettävä edelleen tutkimus- ja analyysivalmiuksia.

Muuttuvat terveyshaasteet

Tietoa megatrendin kehityksestä

Globaalit terveyshuolet ovat muuttumassa. Edistyminen tieteessä ja elintason nousu ovat lisänneet mahdollisuuksia elää pidempään ja terveempänä ja vähentäneet tartuntatautien esiintyvyyttä. Liikalihavuudesta, aliravitsemuksesta, mikrobilääkeresistenssistä ja eirtarttuvista taudeista on kuitenkin tulossa tällä vuosisadalla yhä suurempi taakka terveydelle. Sydän- ja verisuonitaudit ja krooniset hengityselinsairaudet, diabetes, syöpä, masennus ja ahdistus ovat vain muutamia oireita, jotka johtuvat epäterveellisistä elintavoista, lisääntyvästä saastumisesta ja muista ihmisten toimintaan liittyvistä syistä. Sen lisäksi lääketieteessä usein reagoidaan oireisiin sen sijaan, että niitä ehkäistäisiin (8).

Näkemyksiä huumausaineiden torjuntaa koskevista vaikutuksista

Mielenterveysongelmat on otettava huomioon, kun tarkastellaan muuttuvien terveyshaasteiden vaikutusta huumausainetilanteeseen. Niitä ovat muun muassa ahdistuksen, masennuksen, ADHD:n ja muiden psykologisten häiriöiden lisääntyminen sekä

(7) Lisätietoa tästä [megatrendistä](#) on Euroopan komission [knowledge4policy-verkkosivustolla](#).

(8) Lisätietoa tästä [megatrendistä](#) on Euroopan komission [knowledge4policy-verkkosivustolla](#).

kaksinkertaisen diagnoosin saaneiden määrän kasvu tai mielenterveyshäiriöiden omalääkintä. Siksi lääkkeet voivat lisääntyä huumemarkkinoilla entisestään (Rhodes, 2019). Lääkkeiden väärinkäyttö on jo kasvava huolenaihe sekä Euroopan unionissa että Yhdysvalloissa. Se pätee erityisesti Yhdysvaltoihin, jossa kipulääkkeiden on katsottu vaikuttaneen merkittävästi nykyisen opioidikriisin kehittymiseen. Yleisemmällä tasolla tämä ala on käsitteellisesti monimutkainen, koska siinä on pohdittava useita erilaisia kysymyksiä. Niitä ovat muun muassa asianmukaiset lääkemääräyskäytännöt, omalääkintä, virkistys- ja tehostustarkoituksiin tapahtuva väärinkäyttö, sekakäyttö ja lääkkeiden korvaaminen vakiintuneilla laittomilla huumeilla.

Covid-19-pandemia ja sulkutoimien seuraukset, eristyisyys ja työpaikkojen menetys ovat tietojen mukaan johtaneet mielenterveysongelmien lisääntymiseen kaikissa ikäryhmissä. Kirjallisuudessa ja tiedotusvälineissä on kerrottu masennuksen, ahdistuksen ja itsemurhayritysten lisääntymisestä (WHO, 2020). Siksi on tarkasteltava pitkällä aikavälillä myös psykoaktiivisten aineiden käytön ja mielenterveyshäiriöiden samanaikaista esiintymistä pandemian aikana ja sen jälkeen.

Jatkuvasti enemmän huolta aiheuttaa myös muu kuin päihderiippuvuus, jolla voi tulevaisuudessa olla suurempi merkitys riippuvuuksien torjunnassa. Joissakin EU:n jäsenvaltioissa (Itävallassa, Puolassa ja Tšekissä) on jo esitetty, että toiminnalliseen riippuvuuteen liittyvien toimenpiteiden tukemiseen osoitetut julkiset menot ovat laittomien huumeiden torjuntaan osoitettuja suuremmat. Sen vuoksi on tärkeää seurata kansanterveysalaa koskevien politiikan painopisteiden muutoksia, jotka voivat vaikuttaa huumeidenkäyttöön kohdistuvien toimien tukemiseksi käytettävissä oleviin resursseihin. Poliitiikan painopisteiden muuttuminen voi myös vaihdella eri huumeidenkäyttäjryhmien välillä. Esimerkiksi huumeiden ongelmakäyttäjät (usein iäkkäitä ihmisiä, joilla on monitahoisia tarpeita ja useita sairauksia) voidaan tulevaisuudessa nähdä tärkeämpänä tai vähäisempänä painopisteenä.

Laillisten ja laittomien aineiden käytön katsottiin talouden säästötoimien ohella lisäävän kuolemia ja alentavan elinajanodotetta joissakin maissa. Tämä tarkoittaa, että huume politiikassa on käsiteltävä huumeidenkäyttöä entistä kokonaisvaltaisemmin ja tunnustettava taloudellisen ahdingon ja sosiaalisten tekijöiden vaikutus huumeiden käyttöön ja haittoihin (Degenhardt et al., 2019).

Väestönmuutos

Tietoa megatrendin kehityksestä

Ryhmään "väestönmuutos" kuuluu kolme havaittua megatrendiä, jotka liittyvät globaaleihin muutoksiin väestössä: 1) muuttoliikkeen kasvava merkitys, 2) kaupungistumisen kasvu ja (3) kasvava väestörakenteen epätasapaino. Niiden vaikutukset huumausainetilanteeseen voivat olla merkittäviä, mutta niitä ei ole tutkittu riittävästi.

Kansainvälisten maahanmuuttajien osuus maailman väestöstä on kasvanut 2,8 prosentista 3,5 prosenttiin vuosina 2000–2019. Maahanmuuttajien määrän huomattava kasvu koko maailmassa on tehnyt muuttoliikkeestä sekä yhteiskunnallisesti että poliittisesti merkittävän demografisen prosessin. Siirtymään joutuneiden määrä vuonna 2019 oli 79,5 miljoonaa, joka on kaikkien aikojen ennätys. Eurooppa ja Pohjois-Amerikka ovat kaksi merkittävintä kansainvälisten maahanmuuttajien vastaanottajaa. Covid-19-pandemia on tuonut esiin siirtotyöläisten keskeisen merkityksen talouksissa eri puolilla maailmaa, mutta se on myös korostanut heidän usein haavoittuvaa asemaansa yhteiskunnassa.

Vaikka muuttoliikkeellä on tavallisesti myönteinen vaikutus taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen kehitykseen, maailman monissa osissa näytetään olevan yhä enemmän huolissaan siitä, että nykyiset muuttovirrat eivät ole kestäväällä tasolla. Lisäksi huolet uusien maahanmuuttajien saapumisesta voivat aiheuttaa kansalaisissa pelkoa ja poliittisia kiistoja sekä lisätä turvallisuustoimia, joilla on toisinaan kerrannaisvaikutuksia kansalaisvapauksiin ja liikkumisvapauteen ⁽⁹⁾.

Näkemyksiä huumausaineiden torjuntaa koskevista vaikutuksista

Muuttoliike ja väestövirrat voivat mahdollisesti muuttaa huumausaineiden kysyntä- ja käyttötapoja. Tällä hetkellä tiedetään kuitenkin hyvin vähän huumeidenkäytöstä konfliktien, katastrofien, nälänhädän tai ympäristömuutosten vuoksi muuttamaan joutuneiden pakolaisten ja maahanmuuttajien keskuudessa.

Saatavilla olevien tietojen mukaan maahanmuuttajat voivat usein käyttää päihteitä vähemmän kuin vastaanottavan yhteisön jäsenet, mutta jotkut saattavat olla alttiimpia aineiden väärinkäytölle esimerkiksi trauman, työttömyyden, köyhyyden, perheen menetyksen ja sosiaalisen tuen puutteen vuoksi (EMCDDA, 2017a). Maahanmuuttajat voivat kärsiä traumaperäisistä stressihäiriöistä, jotka johtuvat matkan aikana tapahtuneista traumaattisista kokemuksista, pitkittyneisiin turvapaikkamenettelyihin liittyvästä stressistä

⁽⁹⁾ Lisätietoa tästä [megatrendistä](#) on Euroopan komission knowledge4policy-verkkosivustolla.

tai vastaanottokeskusten heikoista elinoloista tai siitä, että he pakenevat alueilta, joilla on kansalaislevottomuuksia tai konflikteja. Haavoittuvuutta voivat pahentaa heikko tietämys huumehoitopalvelujen saatavuudesta sekä kielimuurit. Yleisemmällä tasolla myös haitalliset lapsuusiän kokemukset (mahdollisesti traumaattiset tapahtumat lapsuudessa) voivat vaikuttaa huumeidenkäyttöön tulevaisuudessa.

Kun otetaan huomioon kansainvälistä suojelua Euroopasta vuosina 2015–2019 hakeneiden henkilöiden suuri määrä ja päihteiden käyttöön liittyvien häiriöiden lisääntyminen maailmanlaajuisesti (EASO 2020; Greene et al., 2019), on tarpeen korjata tietopuutteet siitä, miten paljon ja millä tavalla hakijat käyttävät päihteitä Euroopassa, ja arvioida huumeisiin liittyviä terveystarpeita sekä tehokkaita ja asianmukaisia ratkaisuja. Myös maahanmuuttajien, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kanssa työskentelevien henkilöiden tietoisuutta ja osaamista huumeiden käytön ja niihin liittyvien toimien käsittelyssä on lisättävä.

Maailma kaupungistuu. Kaupunkialueiden uuden määritelmän mukaan 76,5 prosenttia maailman väestöstä asui kaupunkialueilla jo vuonna 2015, kun aiempi arvio oli 54 prosenttia. Kaupunkien kokonaismäärä ja suhteellinen merkitys kasvavat tasaisesti, ja maailman kaupunkiväestö saattaa kasvaa yhdeksään miljardiin vuoteen 2050 mennessä. Kaupungistumisaste vaihtelee suuresti alueittain, ja yhdeksän kymmenestä tulevasta megakaupungista (yli 10 miljoonaa ihmistä) uskotaan olevan kehitysmaissa. Niiden osuus kaupunkien laajentumisesta tulevina vuosikymmeninä on 90–95 prosenttia. Kaupunkiväestön odotetaan kasvavan eniten Aasiassa, Afrikassa ja Latinalaisessa Amerikassa. Kaupungit toimivat entistä enemmän itsenäisinä yksikköinä ja asettavat siten uusia sosiaalisia ja taloudellisia mittapuita. Kaupunki-identiteetin merkitys kasvaa verrattuna kansalliseen identiteettiin (Matinmikko-Blue et al., 2020). Valtaosa huumeita käyttävien ihmisten määrän ennustetusta kasvusta liittyy kaupungistumiseen (Rhodes, 2019).

Vuoteen 2030 mennessä maailman väkiluvun arvioidaan nousevan 8,5 miljardiin, samalla kun väestö ikääntyy ja kaupungistuu entisestään. Muutos on epätasaista eri alueilla, ja monissa kehittyvissä talouksissa väestönkasvu on nopeaa, kun taas monissa kehittyneissä maissa väestömäärän odotetaan pysyvän samana – tai jopa vähenevän ⁽¹⁰⁾.

Väestönmuutoksen megatrendit saattavat muuttaa huumeiden kysyntä- ja käyttötapoja. Väestö ikääntyy, ja niin tekee myös huumeita käyttävä väestö. Esimerkiksi Euroopassa on havaittu opioidien käyttäjien ikääntyvän. Koska huumeiden käyttö yhdistetään yleensä nuorempiin

ikäryhmiin, tulevaisuudessa globaalia huumeongelmaa muokkaavat todennäköisesti yhä enemmän maat, joissa on paljon nuorisoa. Väestörakenteen ja yhteiskunnan muutokset tarkoittavat siksi sitä, että huumeidenkäytöstä johtuvat tulevat terveydenhuoltokustannukset jäävät yhä todennäköisemmin matalan tulotason ja keskitulotason maiden harteille (Degenhardt et al., 2019).

Huumausaineiden torjunnan kehittyvät trendit

Megatrendien lisäksi eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä analysoitiin myös kehittyviä trendejä, jotka osallistujat olivat määrittäneet melko vahvoiksi, näkyviksi tai uusiksi kehityskuluiksi, joita voidaan jo havaita huumausaineiden torjunnassa.

Tässä osassa kuvattavat kehittyvät trendit on joko havaittu EMCDDA:n raportointijärjestelmässä tai eri tulevaisuuksia käsittelevien työpajojen osanottajat ovat määrittäneet ne trendien kartoituksessa. On tärkeää huomata, että laajemmat globaalit muutoksen edistäjät (megatrendit) ovat käynnistäneet tietyt kehittyvät trendit tai vaikuttaneet niihin, minkä vuoksi joitakin niistä tai niiden näkökohtia käsitellään myös tämän selvityksen edellisessä osassa. Kehittyvät trendit on ryhmitelty neljään eri luokkaan, jotka edustavat merkittäviä käsitteellisiä muutoksia huumausaineiden torjunnassa: muutokset huume politiikassa ja huumausainelainsäädännössä; muutokset riippuvuudesta käytävässä keskustelussa; muutokset huumemarkkinoilla; muutokset palveluissa (Taulukko 2).

Muutokset huume politiikassa ja huumausainelainsäädännössä

Jotkut osallistujat totesivat, että heidän maassaan otetaan entistä paremmin huomioon se, että huume ongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan kansanterveyslähtöisiä toimintamalleja, ja muutetaan huume politiikan tavoitteita huumeisiin liittyvien haittojen vähentämiseksi. Huume politiikan arvioinnissa perinteisesti käytetyistä varsin vähäisistä indikaattoreista ei kuitenkaan välttämättä ole juurikaan hyötyä tiedotettaessa tämän näkökulman kannalta merkityksellisistä tuloksista. Jotkin huume politiikan asiantuntijat ovat esimerkiksi todenneet, että huumeidenkäytön levinneisyyden asettaminen huume politiikan ensisijaiseksi tulosmittariksi on ongelmallista, koska siinä ei oteta riittävästi huomioon käyttötapojen tai haittojen monimuotoisuutta eikä tehdä riittävä ero huumeidenkäytön eri muotojen ja niistä aiheutuvan haitan välillä. Kaiken kaikkiaan trendit viittaavat siihen, että siirtyminen kohti huume politiikkaa, jossa korostetaan kohdennettuja toimintamalleja huumeiden haittojen vähentämisessä, edellyttää samanaikaista muutosta huumausaineiden seuranta- ja

⁽¹⁰⁾ Lisätietoa tästä megatrendistä on Euroopan komission knowledge4policy-verkkosivustolla.

TAULUKKO 2

Kehittyviä trendejä koskeva katsaus

Trendi	Määritetty Lissabonin riippuvuus-konferenssin raportissa	Kansallisten koordinoitukusten työpaja	EMCDDA:n henkilöstön työpaja	Päätöksentekijöiden työpaja
Muutokset huume politiikassa ja huumausainelainsäädännössä				
Kansanterveyslähtöinen toimintamalli (politiikkatoimissa keskitytään kohdennettuihin strategioihin huumeisiin liittyvien haittojen vähentämiseksi)	X			
Säätelykehyksen muuttuminen (laillisten ja laittomien huumeiden välisten rajojen hämärtyminen; laittomia huumeita pidemmälle meneminen)		X	X	X
Kannabispoliitikan kehittyminen, laillisten kannabistuotteiden kaupallistumisen lisääntyminen (teollisuuden vaikutus)	X	X	X	X
Maailmantalouden vaikutukset (talouskriisi ja julkisen talouden säästötoimet)		X	X	X
Tietokriisin edistämä populismi (vaihtoehtoiset tosiseikat ja valeuutiset)				X
Muutokset riippuvuudesta käytävässä keskustelussa				
Huumeidenkäytön normalisoituminen	X			X
Psykedeelisten huumeiden uusi tuleminen	X		X	
Toiminnalliset riippuvuudet				X
Lääkkeiden väärinkäyttö		X	X	X
Muutokset huumemarkkinoilla				
Digitaaliavusteiset huumemarkkinat	X	X	X	X
Synteettisten huumausaineiden tuotannon kasvu, kemialliset innovaatiot, erittäin voimakkaat tuotteet ja väärennetyt lääkkeet	X		X	
Markkinat lähempänä kuluttajia	X		X	
Uudet toimitusvaihtoehdot (globalisaation vaikutus)	X		X	
Huumausaineisiin liittyvä järjestäytynyt rikollisuus – vaikutus kehitykseen ja hallintoon sekä nuorisorikollisuuden malleihin	X		X	
Muutokset palveluissa				
Innovointi ja uudet välineet (sähköiset ja mobiilit terveyspalvelut, uudet farmakologiat riippuvuuksille ja huumeisiin liittyville sairauksille)	X	X	X	X
Monimutkaiset tarveprofiilit ja yksilöllisesti räätälöidyt toimet (ikäntyvät ryhmät ja rinnakkaissairaudet; maahanmuuttajat, asunnottomuus ja uudet haavoittuvuudet)	X	X	X	
Aiempaa paremmin yhdistetyt riippuvuudenhoitopalvelut (potilaiden ja kansalaisyhteiskunnan osallistuminen) ja yhteiset mallit terveydenhoidon tarjoamiseen	X		X	
Uusi tietämys biotekniikasta ja neurologisista prosesseista	X		X	

arviointijärjestelmien painopisteissä ja ensisijaisissa tavoitteissa. Tämä tarkoittaisi, että olisi kiinnitettävä enemmän huomiota haittoja mittaaviin indikaattoreihin. Lisäksi toimintamallit, joissa voidaan ottaa aiempaa kokonaisvaltaisemmin huomioon erilaiset käyttötavat ja niiden mahdollinen vuorovaikutus, ovat todennäköisesti välttämättömiä tulevaa huume politiikkaa koskevassa päätöksenteossa (Rhodes, 2019).

Huume politiikan muutosta, jossa keskitytään kohteelle aiheutuvia haittoja koskeviin ratkaisuihin, voidaan tukea myös huumeainelainsäädännön uudistusta koskevilla perusteluilla. On esimerkiksi väitetty, että on näyttöä siitä, että huumeiden kriminalisointi voi lisätä joitakin terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia haittoja. Näin ollen onkin otollinen hetki etsiä vaihtoehtoja kriminalisoinnille pelkän hallussapidon vuoksi ja ottaa poliittisessa keskustelussa paremmin huomioon eri toimintapoliittisten vaihtoehtojen mahdolliset tahattomat kielteiset seuraukset (Rhodes, 2019).

Globaalilla tasolla kannabispoliittikan viimeaikaisissa muutoksissa on kokeiltu erilaisia tapoja säännellä kannabiksen myyntiä ja käyttöä. Kannabispoliittikan kehitys saa aikaan lukuisia mahdollisia huolenaiheita kielteisistä sivuvaikutuksista. Niitä ovat muun muassa laillisen kannabiksen kaupallistumisen lisääntyminen, kannabisteollisuuden vaikutusvallan kasvu (suurten lääkeyhtiöiden tapaan), mahdollinen käytön lisääntyminen tai haitallisemmat käyttötavat, kannabismarkkinoita koskevien sääntelytoimien monimutkaisuus niiden maiden välillä, jotka eivät noudata samaa politiikkaa, sekä jännitteet YK:n kansainväliseen huumevalvontajärjestelmään ja monikansalliseen yhteistyöhön nähden. Huolta aiheuttaa myös korkeita THC-pitoisuuksia sisältävien tuotteiden lisääntynyt saatavuus, mikä voi lisätä akuutin myrkytyksen riskiä. On myös laajempia poliittisia kysymyksiä, joiden merkitys saattaa kasvaa, jos kaupalliset kannabismarkkinat vakiintuvat. Ne koskevat muun muassa sitä, mitkä ovat asianmukaiset sääntelykehikset kannabiksen vaikutuksen alaisena ajamiseen puuttumiseksi tai kaupallisen saatavuuden rajoittamiseksi alaikäisiltä. Lisäksi jotkut osallistujat huomauttivat, että joissakin Euroopan maissa kaupallisesti saatavilla olevien CBD-tuotteiden tarjonnan lisääntyminen herätti huolta mahdollisista kielteisistä vaikutuksista kuluttajiin (EMCDDA, 2020). Poliittikkaa käsittelevässä työpajassa määritettiin mahdollisia uusia tarpeita, muun muassa se, miten Euroopan unionissa laillisesti tuotettujen kannabispohjaisten tuotteiden laadunvarmistusta seurataan ja miten tunnistetaan mahdolliset riskit, jotka liittyvät uusiin toimintalinjoihin ja tuotteisiin, ja raportoidaan niistä.

Kannabispoliittikan muutoksista käytävässä keskustelussa on ehkä myös eroteltava aiempaa selkeämmin

kannabiksen laillistaminen lääketieteellisiin tarkoituksiin ja virkistystarkoituksiin. Tämä edellyttää todennäköisesti luotettavaa tietoa ja kannabiksen (lääketieteellisen ja virkistyskäytön) terveysvaikutuksista ja niiden oikea-aikaista seuranta maissa ja alueilla, joissa kannabiksen sääntelyä on muutettu.

Säänneltyjen aineiden, psykoaktiivisten lääkkeiden, laittomien huumeiden ja uusien psykoaktiivisten aineiden välisten rajojen hämärtymisellä on vaikutuksia huume politiikan puitteisiin. Kansallisella tasolla havaittiin, että joissakin maissa on siirrytty aineiden väärinkäyttöä tai jopa riippuvuutta koskeviin strategioihin, joissa huumeaineet sisällytetään muihin psykoaktiivisiin aineisiin, kuten alkoholiin tai tupakkaan, tai jopa toiminnalliseen riippuvuuteen, kuten rahapeleihin (EMCDDA, 2017b).

Lisäksi talouden vaikutuksia huumeaineiden käyttöön ja huumeisiin liittyviin vastatoimiin on tarkasteltava kiireellisesti. Talouskriisi voimistaa sosioekonomisten muutosten vaikutusta ja monipuolistaa eriarvoisuutta (ks. [Muotoaan muuttava eriarvoisuus](#)), jota voidaan pitää haavoittuvuutta lisäävänä määrävänä tekijänä. Mahdollinen tuleva talouskriisi ja siitä seuraavat säästötoimet voivat horjuttaa myös huumehoitopalvelujen ja huumevalvontatoimien rahoitusta.

Osa osallistujista totesi populismin lisääntyvän vaihtoehtoisten tosiseikkojen ja vale uutisten myötä. Tämä tekijä voi vaikuttaa kielteisesti huume politiikkaa koskeviin keskusteluihin ja johtaa siihen, että näyttöön perustuvat ratkaisut hylätään ideologisempien vastausten tieltä. Tämä saattaa vaarantaa huumeaineita koskevan tasapainoisen ja näyttöön perustuvan toimintamallin sekä jättää uudet tutkimushankkeet ja aloitteet ilman tukea. Ympäristössä, jossa asiantuntijoiden lausuntoja kyseenalaistetaan jatkuvasti enemmän, on panostettava entistäkin enemmän siihen, miten todisteet voidaan toimittaa tehokkaasti, kuvata epävarmuutta ja edistää parhaita käytäntöjä. Puolueettomien ja luotettavien tietojen sekä riippumattomien seurantajärjestelmien tarjoamiseen voi myös kohdistua suurempia poliittisia paineita, jos niistä saadaan tuloksia, jotka eivät sovi vallitsevaan poliittiseen mielialaan.

Muutokset riippuvuudesta käytävässä keskustelussa

Muutokset riippuvuutta koskevan luokan määritelmässä ovat kehittyvä trendi, jolla on vaikutusta sekä tieteellisiin keskusteluihin että klinisiin käytäntöihin, ja se on havaittu sekä alan ammattilaisten keskuudessa että kirjallisuudessa (Keane, 2021). Uusi käsite on esimerkiksi "normalisoitunut riippuvuus". Perustelun mukaan normalisoitunutta riippuvuutta ei välttämättä aina pidetä haittaan johtavana,

vaan sitä voi esiintyä myös hyvinvoinnin ja terveyden rinnalla. Joissakin työpajoissa todettiin myös, että huumeiden käyttö on ”normalisoitumassa”, erityisesti tietyissä yhteiskunnallisissa ryhmissä tai alaryhmissä. Merkkejä siitä, että kansalaisten käsitys aineiden käytöstä on normalisoitumassa, on havaittu psykedeelisten huumeiden uudessa tulemisessa. Tähän kuuluvat muun muassa kokeellinen käyttö psykiatristen häiriöiden lääketieteelliseen hoitoon, mikroannostelu emotionaalisten ja kognitiivisten prosessien tehostamiseksi sekä fyysinen energia. Normalisoitumisen lisääntyminen voi edistää sitä, että joitakin huumeidenkäytön muotoja ei enää leimata, ja saada päätöksentekijät ajattelemaan huumeilmiötä eri tavoin, erityisesti silloin, kun on kyse myös laillisista aineista. Toisaalta huumeiden käytön normalisoituminen tuo mukanaan myös muita poliittisia haasteita, esimerkiksi sen, miten reagoidaan riskeihin, joita liittyy ajamiseen tai työskentelemiseen huumeiden vaikutuksen alaisena.

Myös riippuvuusdiagnoosien luokat laajenevat ja niihin sisällyttämisen kynnsarvot laskevat, jotta niihin voidaan sisällyttää sosiaaliset, psykologiset ja fysiologiset näkökohdat. Tällöin on mahdollista kuvitella tuleva riippuvuus, joka sisältää muut kuin päihteisiin liittyvät käytännöt, kuten uuden teknologian käyttöön liittyvät toiminnalliset riippuvuudet. Tällä alalla on jo ilmennyt huolenaiheita, jotka koskevat erityisesti lasten ja nuorten verkonkäyttöä (ks. [Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyys](#)).

Useiden lähteiden mukaan laillisia synteettisiä opioideja väärinkäytetään yhä enemmän ⁽¹¹⁾. Tätä koskevat huolet ovat lisääntyneet, erityisesti siksi, että kuolemantapausten määrä on kasvanut huomattavasti osittain sen vuoksi, että Yhdysvalloissa on määrätty opioideja kipulääkkeiksi. Lääkkeiden väärinkäyttöä esiintyy myös sekakäytössä. Esimerkiksi suuririskiset opioidinkäyttäjät väärinkäyttävät usein bentsodiatsepiineja, ja siihen näyttää liittyvän huomattavaa sairastuvuutta ja kuolleisuutta. Huolta aiheuttaa myös se, että mielenterveysongelmien yleistymisen (ks. [Muuttuvat terveyshaasteet](#)) myötä lääkkeiden väärinkäyttö voi lisääntyä, kun harjoitetaan itselääkintää. Kaiken kaikkiaan tämän alan tietämyksessä on huomattavia puutteita huolimatta siitä, että lääkkeiden väärinkäytön katsotaan kasvavan jatkossa merkittäväksi ongelmaksi. Esimerkiksi lääkemääräyskäytännöistä Euroopassa ei ole riittävästi tietoa. Tietoja ei myöskään ole saatavilla lääkkeiden väärinkäytön luonteesta eikä siitä, miten lääkkeitä hankitaan laittomilta markkinoilta tai

kuinka moni ja kuka käyttää lääkkeitä väärin ja mistä syistä (EMCDDA, 2017a).

Muutokset huumemarkkinoilla

Huumemarkkinoiden dynaamisuus on lisääntynyt, ja järjestäytyneet rikollisryhmät ovat nopeita innovoimaan ja hyödyntämään useiden megatrendien tarjoamia mahdollisuuksia globaaleissa ja digitaalisissa talouksissa. Jakelunopeudessa ja -menetelmissä on jo havaittu muutoksia, joihin vaikuttavat globalisaation ja teknologian kehityksen kaltaiset tekijät sekä huumemarkkinoiden digitalisaatio (ks. [Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyys](#)). Virtuaalivaluuttojen ja anonymisoitujen maksujärjestelmien nopea kehitys helpottaa entisestään huumekauppaa verkossa ja auttaa järjestäytyneitä rikollisryhmiä vähentämään riskejä. Tästä on osoituksena ympärivuorokautisesti toimivien nouto- ja hakuverkostojen yleistyminen ja drooniteknologian käyttö (EMCDDA ja Europol, 2019).

Perinteisesti huumeongelmiin on usein suhtauduttu niin, että huumausaineet tuotetaan kehitysmaissa ja käytetään kehittyneissä maissa. Suuri osa Euroopan unionissa kulutetusta marihuanasta kuitenkin kasvatetaan unionissa lähempänä käyttöpaikkaa, mikä pienentää kieltämisen riskiä. Myös muiden aineiden, kuten synteettisten huumeiden, tuotannon on havaittu tulevan lähemmäksi kuluttajamarkkinoita, mikä luo lisähaasteita lainvalvonalle (EMCDDA ja Europol, 2019). Euroopan unionista on myös tullut joidenkin synteettisten aineiden, kuten MDMA:n, merkittävä globaali tuottaja ja yleisemmin Euroopan unionissa kulutettujen synteettisten huumeiden tuotantoalue.

Synteettisten huumeiden tuotannon lisäämistä helpottaa se, että niitä voidaan tuottaa laajamittaisesti kemiantehtaissa ja niitä on helpompi kuljettaa ja jaella kuin kasviperäisiä aineita. Siirtyminen synteettisiin aineisiin nivoutuu lääkkeiden käytön lisääntymiseen ja väärennettyjen lääkkeiden tuotannon kasvuun sekä lääkkeiden käytön lisääntymiseen sairauksien hoidossa (ks. [Muuttuvat terveyshaasteet](#)). Lisäksi ilmastomalleissa ennustetaan muutoksia, jotka voivat voimistaa muutosten vaikutuksia kasvintuotannossa ja huumeiden tuotantokapasiteetissa ja siten muokata globaaleja huumemarkkinoita (ks. [Ilmastonmuutos ja ympäristön laadun heikkeneminen](#)) (Rhodes, 2019). Synteettisten huumeiden alalla on kiinnitettävä huomiota järjestäytyneiden rikollisryhmien kykyyn hyödyntää sääntelyn aukkoja ja eroja maantieteellisten alueiden välillä, kuten viimeaikainen kehitys uusissa psykoaktiivisissa aineissa ja huumausaineiden tuotannon lähtöaineissa on osoittanut. Harvinaisemmat ja valvomattomat aineet näyttävät olevan joissakin maissa kasvava ongelma. Huolta aiheuttaa

⁽¹¹⁾ Lääkkeiden väärinkäytöllä tarkoitetaan psykoaktiivisten lääkkeiden käyttöä itselääkintään, virkistyskäyttöön tai olon parantamiseen riippumatta siitä, onko käytössä lääkärin määräys vai ei, ja hyväksytyjen hoito-ohjeiden vastaisesti.

ketamiinin, GHB:n ja LSD:n, typpioksiduulin (ilokaasu) ja uusien bentsodiatsepiinien (EMCDDA, 2020a) käyttö.

Järjestäytyneet rikollisryhmät voivat tulevaisuudessa mahdollisesti hyödyntää paremmin sääntelyeroja, joita lainkäyttöalueiden välillä on eri aloilla. Nämä ovat liittyvät esimerkiksi lääkkeisiin, elintapoihin ja muihin tuotteisiin, jotka voivat sisältää psykoaktiivisia kemikaaleja tai joita voidaan muuntaa niiksi (EMCDDA ja Europol, 2019).

Joidenkin ryhmien tunnistama kasvava ilmiö oli väkivallan käytön ja haavoittuvien väestöryhmien, myös lasten, hyväksikäytön lisääntyminen. Näitä ryhmiä otetaan mukaan huumausaineiden tuotantoon ja kauppaan erityisesti kaupungeissa ja paikallisesti, kun kaupunkien huumeita myyvät ryhmät pyrkivät vakiinnuttamaan asemansa ja vahvistamaan sitä aggressiivisuuden ja pelottelun avulla (EMCDDA ja Europol, 2019).

Muutokset palveluissa

Teknologian muutos tuo uusia mahdollisuuksia parantaa huumehoitopalvelujen toimenpiteitä koskevia menetelmiä ja työkaluja. Tämä koskee erityisesti digitaalisia toimenpiteitä (sähköiset ja mobiiliterveyspalvelut) ja lääkealan kehitystä (esim. suoravaikutteiset viruslääkkeet, naloksonin uudet jakelulaitteet, pitkäkestoisesti vapautuvat opioididiagonistit) (ks. [Kiihtyvä teknologinen muutos ja hyperyhteenliitettävyyttä](#)). Neurotieteiden ja genetiikan kehittyminen tuo uusia mahdollisuuksia riippuvuuden varhaiseen havaitsemiseen ja uusien hoitomenetelmien kehittämiseen (Rhodes, 2019). Siksi on entistä tärkeämpää tiedostaa uusien työkalujen ja menetelmien hyödyllisyys.

Covid-19-pandemia osoitti, että palveluja on mukautettava, verkkoviestintävälineitä on käytettävä ja hoitotarjontaa on muokattava esimerkiksi siten, että voidaan tarjota digitaalisia psykososiaalisia toimenpiteitä tai tarjota opioididiagonistihoidossa pidempään kestävää lääkitystä sen sijaan, että hoitoa olisi annettava usein. Uudet hoitotekniikat voivat muuttaa hoitomalleja ennakoimattomalla tavalla ja edellyttää uusia hoivamalleja monissa eri yhteyksissä. Tämä tarkoittaa, että tarvitaan yhä joustavampia ja mukautuvampia palveluja. Koska erilaisia haavoittuvia ryhmiä on entistä enemmän, jatkossa tarvitaan todennäköisesti yksilöllisiä välineitä, joilla voidaan vastata näiden ryhmien erityistarpeisiin sekä hoidossa että haittoja vähentävissä palveluissa. Tässä selvityksessä määritetyt tärkeimmät haavoittuvat ryhmät liittyivät megatrendien vaikutuksiin väestöön (ks. [Muuttuvat terveyshaasteet ja Väestönmuutos](#)). Niihin kuuluvat henkilöt, joilla on sosiaalisia taustatekijöitä, kuten asunnottomuutta, muuttoliikettä, vankeusrangaistuksia ja rikollisuutta sekä köyhyyttä, ja mielenterveysongelmista kärsivät henkilöt, ikääntyvät väestöryhmät ja heikossa asemassa olevat nuoret.

Uusien toimintamallien kehittäminen erilaisten ja usein uusien haavoittuvien ryhmien kanssa työskentelyä varten edellyttää todennäköisesti yhteisöltä suurempaa sitoutumista. Terveystieteiden ammattilaisten, ohjelmasuunnittelijoiden ja päätöksentekijöiden on myös kuunneltava asianomaisten yhteisöjen ääntä, tarpeita ja odotuksia.

Ennaltaehkäisyssä pääasiallisia tarpeita ovat sen soveltamisalan laajentaminen ja puuttuminen uusiin terveysongelmiin ja sosiaalisiin ongelmiin, jotka pahentavat huumeongelmaa. Lisäksi tarvitaan aiempaa innovatiivisempia toimintamalleja ja työkaluja, erityisesti kun tehdään yhteistyötä kohdeväestön nuorten kanssa.

Kun otetaan huomioon kaikki huumehoitopalveluihin kohdistuvat haasteet ja muutokset, on tarpeen tarkastella palvelujen kestävyttä pitkällä aikavälillä. Huumeisiin liittyvien palvelujen rahoituksen kestävydestä ja sen vaikutuksesta palvelujen saatavuuteen ja käyttömahdollisuuksiin huumausaineita käyttäville henkilöille on jo esitetty huolia (ks. [Muutokset huumeepolitiikassa ja huumausainelainsäädännössä](#)).

Koska huumeisiin liittyvien palvelujen rahoitusta voidaan leikata kansanterveysalan kilpailevien painopisteiden vuoksi, näyttöön perustuvien ja kustannustehokkaiden toimenpiteiden toteuttaminen on entistä tärkeämpää. Tätä voidaan tukea kehittämällä jatkuvasti eurooppalaisia mekanismeja, joissa vaihdetaan huumausaineiden torjunnan parhaita tai lupaavia käytäntöjä ja edistetään niiden täytäntöönpanoa. Työpajojen osallistujat määrittivät tämän tyyppisen työn kohdeyleisöksi päätöksentekijät, ohjelmasuunnittelijat ja käytännön toimijat.

Tulevat tietotarpeet ja vaikutukset huumausaineiden seurantajärjestelmään

Koska ulkoinen ympäristö muuttuu ja itse huumausaineiden torjunta kehittyi, eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen tarkoituksena oli tunnistaa uusia tietotarpeita ja vaikutuksia Euroopan huumausaineiden seurantajärjestelmään. Tässä osassa tehdään yhteenveto eri sidosryhmien näkemyksistä ja tuodaan esiin yleisimmin havaittuja kysymyksiä tulevaisuudessa pohdittavaksi ([Taulukko 3](#)). Kuten edellä on todettu, kaikki havainnot ovat vain yhteenveto ryhmäkeskusteluista, ja niiden tarkoituksena on ainoastaan antaa ajattelemisen aihetta.

Ehdotuksen mukaan huumausaineiden seurantajärjestelmän uusia tietotarpeita ja mahdollisia

TAULUKKO 3

Euroopan huumausaineiden seurantajärjestelmää ja EMCDDA:n työtä koskevat keskeiset havainnot eri tulevaisuuksia käsittelevien työpajojen perusteella**Soveltamisala ja kehys**

- Sosiaaliset taustatekijät (sukupuoli, maahanmuuttaja-asema, asunnottomuus, iäkkyys) ja vaikutus mielenterveyteen
- Maantieteelliset tasot (maailmanlaajuinen, kansallinen, alueellinen ja paikallinen); muuttunut tai laajentunut maantieteellinen soveltamisala (Länsi-Balkanin maat, EU:n Itä- ja Etelä-Euroopan naapurimaat, muut alueet ja maat)
- Uudet aiheet tai alat (kyberrikollisuus, geopolitiikka, koko toimitusketjun tutkimus, yhteydet muihin rikollisuuden aloihin, ympäristö, kustannustehokkuusanalyysi, ongelmien mittaaminen)
- Uudet käsitteet, uudet oikeudelliset kehykset (laittomat ja lailliset, päihderiippuvuudet ja muut kuin päihderiippuvuudet)
- Huumeiden aseman muuttumisesta johtuva joustavuuden lisääntyminen

Menetelmät ja työkalut

- Varmistetaan, että rutiiniseuranta pysyy muutosten vauhdissa ja että siitä on apua tutkimustietoa koskevassa jaksossa (entistä aihekohtaisempia analyyseja, uudet ikäryhmät, iäkkäiden ihmisten ryhmät, laadullisemmat tutkimukset), jotta tulevaan tutkimusohjelmaan saadaan tietoa
- Rutiiniseurantaa täydennetään ennakoivammilla, oikea-aikaisemmilla ja kohdennetummilla uhka-arvioinneilla
- Tutkitaan uusia teknologioita (automaattiset tietojenkäsittelymenetelmät, biomonitorointi ja reaaliaikainen data)
- Tarkastellaan ja käsitellään uusien seurantamenetelmien ja uusien tietolähteiden esiin tuomia eettisiä kysymyksiä ja tietosuojakysymyksiä
- Tarvitaan ennakointiohjeisto, jolla muun muassa tuetaan skenaarioiden laatimista valmiuden parantamiseksi
- Hyödynnetään yhteiskehittämismallia ja tiedon tarjoajien laajempaa osallistumista analysointiin sekä tiedon luomiseen ja jakamiseen (tiedon suunnittelu)

Viestintä ja tiedon levittäminen

- Uusien ja digitaalisempien tapojen tarjoamat mahdollisuudet EMCDDA:n analyysien välittämiseen; helppokäyttöiset tietöalustat tai koontinäytöt
- Parannetaan raportoinnin oikea-aikaisuutta (reaaliaikaiset tiedot)
- Vahvistetaan viestintää (pysyvä ja toistuva); laaditaan suosituksia; edistetään näyttöön perustuvia toimia disinformaation torjumiseksi ja luottamuksen rakentamiseksi
- Tarjotaan koulutusta (verkko-oppiminen) keskeisille sidosryhmille, kuten ammattilaisille ja päätöksentekijöille
- Mahdolliset uudet käänösmahdollisuudet (DeepL:n tai muiden konekääntimien avulla)
- Tehdään tuotteista yksilöllisiä – enemmän tuotteita sidosryhmien esittämien pyyntöjen tai asiantuntija-asiakkaiden tarpeiden perusteella
- Kriisitilanteisiin varautuminen ja nopea viestintä
- Laaditaan vaikutusta ja päätöksentekoa koskevat tiedot siten, että viestintätavoitteet sisällytetään aiempaa paremmin tieteellisen työn suunnitteluun

Ajattelutapa ja kumppanuus

- Siirrytään kuluttajansuojan sisältävään ajattelutapaan
- Säännöllisillä tulevaisuutta koskevilla kartoituksilla ja sisäisillä eri tulevaisuuksia koskevilla selvityksillä (kahden tai kolmen vuoden välein) lisätään henkilöstön tietoisuutta ja eri tulevaisuuksiin pohjautuvaa ajattelutapaa.
- Yhteiskehittämismallin arvo – jaetaan enemmän taitotietoa ja parannetaan laajempaan kokemus- ja intressipiiriin kuuluvilta ulkopuolisilta kumppaneilta peräisin olevan tiedon saatavuutta
- Laajennetaan yhteistyökumppanien verkostoa (liittyy seurannan laajentamiseen ja uusiin työkaluihin), myös EU:n rakenteessa

mukautuksia voitaisiin analysoida seuraavien neljän otsikon alla: soveltamisala ja kehys, menetelmät ja työkalut, viestintä ja tiedon levittäminen sekä ajattelutapa ja kumppanuus. Nämä alueet ovat toisiinsa yhteydessä ja jossain määrin päällekkäisiä. Niillä pyritään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin: Mitkä ovat nykyiset ja tulevat tietotarpeet EU:n päätöksenteossa? Mitä uusia tietolähteitä, menetelmiä ja työkaluja EU:n huumausaineiden seurantajärjestelmään olisi sisällytettävä? Miten EMCDDA:n työn tuloksista tiedottamista voidaan parantaa? Mitä muutokset merkitsevät EMCDDA:n sisäisille prosesseille, organisaatiokulttuurille ja tuleville kumppanuuksille?

Soveltamisala ja kehys

Megatrendien ja kehittyvien trendien analysointi sai aikaan keskusteluja huumausaineisiin liittyvän ilmiön monimutkaisuudesta, joka johtuu sosiaalisista, teknologisista, poliittisista, taloudellisista ja ekologisista muutoksista. Tässä dynaamisessa ja monimutkaisessa tilanteessa joidenkin osallistujien mielestä on laajennettava nykyisen huumausaineiden seurantajärjestelmän soveltamisalaa, jotta Euroopan huumausainetilanteeseen vaikuttavista eri tekijöistä saataisiin kokonaisvaltainen kuva. Tämä koskee esimerkiksi sosiaalisia ja terveydellisiä taustatekijöitä, jotka voivat muodostaa riskitekijöitä huumeidenkäytön ja siitä johtuvien haittojen kannalta. Niitä ovat muun muassa maahanmuuttaja-asema, sukupuoli, mielenterveysongelmat ja sairauksien yhteisesiintyminen tai asunnottomuus mutta myös huumeidenkäyttäjryhmien ikääntyminen. Kaikkia näitä näkökohtia pitää eittämättä tutkia perusteellisemmin, ja ne voisivat olla jatkotutkimuksen aiheena tulevaisuudessa.

Lisäksi ehdotettiin, että seurantajärjestelmän maantieteellistä soveltamisalaa voitaisiin laajentaa niin, että siinä käsiteltäisiin tapahtumia entistä paikallisemmin. Näin voidaan havaita mahdolliset kehityksessä olevat terveys- tai turvallisuusriskit sekä laajemmat yleiset kehityskulut, joilla voi olla merkittäviä tulevia vaikutuksia Euroopan tilanteeseen. Uusien ja kehittyvien trendien tunnistamisesta paikallisella tasolla sekä varhaisvaroitusjärjestelmän ja nopean reagoinnin roolista keskusteltiin perusteellisesti. Samalla pidettiin tärkeänä, että seurataan globaaleja kehityskulkuja, jotka liittyvät esimerkiksi huumausainetuotannon muutoksiin tai eri aineisiin muualla maailmassa sovellettavaan sääntelykehukseen, koska niillä voi olla kerrannaisvaikutuksia trendeihin ja kehityskuluihin Euroopassa.

EU:n seurantajärjestelmän uusi maantieteellinen soveltamisala liittyi suoraan sekä sen tiedostamiseen, että maailma on entistä globalisoituneempi ja yhteenliitetyn, että Euroopan unionin huumausaineiden torjunnan ja sen

erityisviraston nykyiseen yhteistyöhön EU:n ulkopuolisten maiden kanssa. Erilaisilla EU:n rahoittamilla hankkeilla tuetaan kansallista ja alueellista valmiutta tunnistaa huumeisiin liittyviä turvallisuusuhkia ja rajat ylittäviä terveysuhkia sekä reagoida niihin. Näin ne voisivat auttaa tehostamaan EU:n seurantatoimia tulevaisuudessa. Eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen osallistajat ehdottivat myös uusia aiheita analyysia ja tutkimusta varten. Niitä olivat muun muassa huumetarjonnan ja -markkinoiden tehostettu analyysi, muun muassa tutkimus koko toimitusketjusta tai huumausaineiden tuotannon innovaatioista sekä alueesta, jolla huumausaineiden tuotanto ja kauppa ovat yhteydessä muuhun rikolliseen toimintaan. Kansanterveyden alalla huumausaineisiin liittyvien toimien kustannustehokkuuden tai huumeidenkäyttöön liittyvien ongelmien ja haittojen mittaamisen parantamisen kaltaisten aiheiden katsottiin olevan ratkaisevia päätöksentekoprosessin kannalta.

Tärkeimmiksi eri tulevaisuuksia käsittelevissä keskusteluissa katsottiin kysymykset, jotka liittyivät muihin kuin päihderiippuvuuksiin ja entistä hämärtyvämpiin rajoihin laillisten ja laittomien huumausaineiden välillä. Tämä koski sekä huumeidenkäyttötapoja että huumeiden oikeudellista asemaa. Monet osallistajat vaikuttivat olevan sitä mieltä, että tarvitaan uutta käsitteellistä kehystä, jossa voitaisiin ottaa huomioon toimintapolitiittisten palvelujen ja toimenpiteiden yhteneväisyydet ja erot näillä aloilla.

Yhtä mieltä oltiin myös siitä, että vaikka jotkin edellä käsitellyt alat voisivat sisältyä tehostettuun seurantajärjestelmään ja uusien indikaattoreiden laatimiseen, toisiin voitaisiin vastata vain perusteellisten tutkimusten avulla.

Menetelmät ja työkalut

Selvityksessä nousi esiin kaksi pääkohtaa tulevaan huumausaineiden seurantajärjestelmään kohdistuvien vaikutusten osalta: seurantamenetelmien ja -työkalujen osalta tarvittava innovointi (seurannan tulevaisuus) ja eri tulevaisuuksiin pohjautuvien erityisten seurantamallien kehittäminen (ennakointi).

Tämä ensimmäinen näkökohta edellyttää, että nykyisiä huumausaineiden seurantamalleja kehitetään jatkuvasti hyödyntämällä uutta teknologista kehitystä ja yhdistämällä uusia tietolähteitä vakiintuneempiin seurantakäytäntöihin. Automaattinen tai muu kuin ihmisen suorittama tietojenkäsittely ja reaaliaikaisten tietojen käyttö voivat esimerkiksi lisätä järjestelmän tarkkuutta ajan mittaan tapahtuvien muutosten havaitsemisessa. Massadatan, sähköisen valvonnan ja avoimen lähdekoodien tietojen avulla tapahtuvalla edistyksellä voidaan myös tukea kehittyvien trendien tunnistamista varhaisessa vaiheessa ja lisätä raportoinnin oikea-aikaisuutta ja tarkkuutta. Digitaalissa

alustoja käyttämällä myös tiedon tarjoajat ja käyttäjät voivat osallistua laajemmin analysointiin ja tietämyksen luomiseen. Tällaisten uusien toimintamallien sisällyttäminen EU:n seurantajärjestelmään aiheuttaisi kuitenkin useita monimutkaisia käytännöllisiä, metodologisia ja eettisiä haasteita, minkä vuoksi tällä alalla tehtyjen ehdotusten toteutettavuutta on arvioitava kriittisesti.

Useimmat työpajan osallistujat olivat yleisesti yhtä mieltä siitä, että nykyinen perinteisempi tai rutiininomaisempi seurantajärjestelmä on edelleen tärkeä aikasarjojen ja trendien kannalta sekä siksi, että tilastollisesti ja metodologisesti luotettavien välineiden käyttö lisää varmuutta. Näissä toimintamalleissa kuitenkin reagoidaan usein jälkikäteen eikä niillä siksi havaita riittävän tarkasti kehittyviä ongelmia. Sen vuoksi seurantaa voitaisiin järjestelmätasolla tehostaa tekemällä lisäpanostuksia täydentäviin varhaisvaroitustutkimuksiin ja uhka-arviointivalmiuksiin.

Lisäksi ennakoitiin ja eri tulevaisuuksiin pohjautuvien menetelmien sisällyttäminen seurantajärjestelmään voisi parantaa varautumista ja auttaa tekemään tietoon perustuvia poliittisia valintoja, joissa ajatellaan (Kaavio 2) kauaskantoisemmin. Näiden toimintamallien on tarkoitus olla aiempaa kokonaisvaltaisempia siten, että niissä otetaan huomioon entistä laajempi globaali näkökulma. Samalla tähän aiempaa spekulatiivisempaan analyysiin on kuitenkin yhdistettävä nykytilanteesta ja huumausaineiden torjunnan kehityskuluista saatuja tietoja. On myös tärkeää tiedostaa, että spekulatiivisempiin lähestymistapoihin liittyy enemmän epävarmuutta. Näin ollen järjestelmätasolla saadaan todennäköisesti eniten hyötyä, jos käytettyyn kokonaismalliin sisällytetään tiedonkeruuvälineitä, joiden aikaperspektiivit ovat erilaisia.

Uudet tiedonkeruulähteet

EMCDDA on jo useiden vuosien ajan panostanut uusiin tietolähteisiin vahvistaakseen nykyistä raportointijärjestelmää, parantaakseen raportointiakatauluja ja kartoittaakseen muita tietolähteitä. Joitakin uusia menetelmiä, kuten jätevesien epidemiologista tutkimusta, huumetestejä, verkkokyselyitä, ruiskujen jäämien analyysia tai suunnannäyttäjien tutkimuksia, sovellettiin ja sisällytettiin EMCDDA:n tietojärjestelmiin, analyysiin ja raportointiin (ks. luettelo uusista työkaluista ja menetelmistä [Taulukko 4](#)).

Seuranta- ja tutkimusohjelman soveltamisalan laajentaminen, myös uusiin aiheisiin ja uusille analyysialoille, edellyttää uusien käsitteellisten kehysten ja määritelmien laatimista ja ehkä laadullisen tutkimuksen käyttöä laajemmin. Merkittävään osaan eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä esitetyistä uusista tietotarpeista ei voida vastata nykyisellä seurantamekanismeilla. Se edellyttää

TAULUKKO 4

Reitoxin aloituskokouksessa vuonna 2018 määritetyt uudet lähteet ja menetelmät

Pantu jo jossain määrin täytäntöön
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jätevesien epidemiologinen tutkimus ▪ Ruiskujen jäämien analyysi ▪ Sairaalan päivystystiedot ▪ Verkkokyselyt ▪ Verkon ja pimeän verkon valvonta ▪ Avoimen lähdekoodin tietojen seuranta (mediaseulonta) ▪ Huumetestitiedot ▪ Huumausaineiden käyttöhuoneiden tiedot ▪ Suunnannäyttäjiä koskevat tutkimukset
Käytetään vain satunnaisesti ja mahdollisesti tulevaisuudessa
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muiden avoimen lähdekoodin tietomuotojen seuranta, muun muassa massadata ja tekoäly (sosiaalinen media, mobiilisovellukset, keskusteluryhmät, geopaikannus, järjestelmälliset kirjallisuuskatsaukset) ▪ Satelliittitiedot ▪ Mallintamistutkimukset ▪ Keskeisten tiedonantajien kyselyt ▪ TOE (testaus, verkkotoiminta ja asiantuntijalausunnot) ▪ Kaupunkitason valvonta, muun muassa yhteisöpohjainen valvonta (esim. huumausaineiden käyttöhuoneiden tiedot) ▪ Hiusten analysointi ja sylkinäytteet (kyselytietojen kanssa) ▪ Aiempaa parempi toksikologinen ja rikostekninen analyysi (esim. huumeisiin liittyvät kuolemantapaukset) ▪ Huumeet ja liikennevalvonta

kansallisella ja EU:n tasolla lisäpanostuksia seurantaan ja valvontaan sekä etenkin tutkimuksiin, joilla pyritään täyttämään tietoaukkoja.

Viestintä ja tiedon levittäminen

Keskusteluissa keskityttiin siihen, että sekä viraston tiedonantojen muotoa että sisältöä on kehitettävä edelleen,

jotta niillä saavutetaan EMCDDA:n keskeiset asiakkaat. Tietotekniikan kehitys tarjoaa nyt uusia mahdollisuuksia, joiden avulla voidaan parantaa EU:n huumeanalyysien jakamista eri kohdeyleisöille. Esimerkiksi helppokäyttöisten tietoaalustojen, koontinäyttöjen ja uusitun ja yksilöidyn verkkosisällön katsottiin voivan lisätä EMCDDA:n tarjoaman tiedon käyttöä.

Monikielisten tuotteiden saatavuuden kasvu parantaa tulevaisuudessa todennäköisesti viestinnän kattavuutta. Niiden tuottamista helpottaa entisestään se, että konekäännösvaihtoehtojen saatavuus ja suorituskyky ovat parantuneet. Uusista ja digitaalisista viestintäteknologioista on hyötyä myös uusien yhteistyömuotojen toteuttamisessa sidosryhmien kanssa ja tietojen keruun, analysoinnin ja levittämisen yhteiskehittämisen tukemisessa. Niissä voidaan hyödyntää digitaalisten alustojen, verkkoryhmien tai foorumien käytöstä saatavia etuja.

Jotkut osallistujat panivat merkille, että tietämyksen siirtoa voidaan tukea kehittämällä edelleen EMCDDA:n koulutusvalikoimaa, muun muassa verkko-oppimisen ja sähköisen oppimisen alustoja. Lisäksi ehdotettiin, että EMCDDA:n olisi laadittava konkreettisia suosituksia toimintalinjoiksi ja käytännöiksi sekä edistettävä entisestään näyttöön perustuvia toimia disinformaation ja populismin torjumiseksi. Todettiin, että on tärkeää panostaa suhteiden luomiseen eri asiakasryhmien kanssa, jotta EMCDDA:n asema luotettavana tietolähteenä vahvistuisi.

Raportoinnin oikea-aikaisuutta ja reaaliaikaisten tietojen välittämistä pidettiin tärkeinä. Covid-19-pandemiasta saatu kokemus osoitti, että tällainen muutos on mahdollinen, mutta se edellyttää sisäisten työskentelyprosessien ja tietojenkeruun menetelmien muuttamista. Se paljasti kuitenkin myös joitakin nopeiden toimintamallien mahdollisia rajoitteita, jotka liittyvät lisääntyneeseen epävarmuuteen ja taipumukseen yksinkertaistaa liikaa.

Ehdotettiin, että viestintä olisi yhdistettävä saumattomasti EMCDDA:n tieteelliseen työhön, erityisesti siksi, että tuotosten tuotannon aikaiset tiedonannot voivat auttaa lisäämään niiden vaikutusta.

Ajattelutapa ja kumppanuus

Alojen välistä yhteistyötä voi olla tarpeen lisätä, koska huumeainekäytön sääntelyssä voi jatkossa tapahtua muutoksia. Tämä voisi edellyttää laajempaa vuoropuhelua muiden politiikanalojen kanssa. Niihin kuuluvat muun muassa mielenterveys, alkoholi ja tupakka, lääkkeet, elintarviketurvallisuus, kuluttajansuoja, työelämä, ympäristöasiat, koulutus ja sosiaaliasiat.

Yhä laajemmin ymmärretään, että yhteiskehittämismalli sekä tiedon tarjoajien ja käyttäjien kattavampi osallistuminen analysointiin, tietämyksen luomiseen sekä taitotiedon ja tietojen jakamiseen ovat tärkeitä. Digitalisaatio ja uudet viestintäkanavat voivat helpottaa myös tällaista yhteistyötä. Lopuksi ehdotettiin, että olisi harkittava laajempia yhteistyöverkostoja, jotka liittyvät uusiin aiheisiin ja seurantavaatimuksiin (esim. paikallinen taso, uudet asiantuntemusalat).

EMCDDA:n ennakoitiohjeiston laatimisesta saadut kokemukset

Tästä selvityksestä saatujen kokemusten perusteella näyttää siltä, että työn kolme osa-aluetta toimivat hyvin:

- omaksutaan yhteiskehittämismalli (laaja ja monipuolinen sidosryhmien kirjo)
- omaksutaan "joustava ja yksinkertainen" toimintamalli (jossa keskitytään selkeästi seuraavaan jaksoon)
- tiedostetaan, että sisäisen osaamisen parantamiseen tarvitaan prosessi, ja kehitetään se esimerkiksi eri työpajojen vetäjien yhteistyön ja pienimuotoisten koulutustilaisuuksien avulla.

Lisäksi yksilöitiin useita mahdollisia toimia, jotka voisivat olla hyödyllisiä tulevan omaksumisen kannalta.

- Eri tulevaisuuksia koskeva toimintamalli voitaisiin ottaa virallisesti käyttöön viraston suunnittelujaksolla. Organisaation eri tasojen henkilöstön ottaminen säännöllisesti mukaan yhteiseen pohdintaan mahdollisista tulevista kehityskuluista voisi auttaa kehittämään organisaation sisäisiä valmiuksia.
- Yhteyden luominen laajempiin sidosryhmiin ohjeistoa koskevan toimintamallin avulla laajentaa ulottuvuutta, tuo lisää näkyvyyttä ja lisää välillisiä vaikutuksia. EMCDDA:n verkkosivustoon perustuvan pienoishjeiston laatiminen voisi lisätä sidosryhmien viestintää EMCDDA:n ennakoitiosuunnitelmista ja parantaa ulkoisia valmiuksia. Tämän tuotteen myötä EMCDDA:lla on tilaisuus vakiinnuttaa asemansa huumeainekäytön seurannan keskeisenä tietolähteenä ja vertailukohtana.
- Sisäisen ja muodollisemman (mutta kuitenkin joustavan ja tuotoskeskeisen) kartoitusprosessin ja toimintamallin luominen ennakoitiosuunnitelmien ja järjestelmällisten tuotosten tuottamista varten parantaisi jatkuvaa oppimiskäyrrää (jossa voidaan havaita muutoksia EMCDDA:n

kannalta merkityksellisessä laajemmassa ympäristössä). Ihannetapauksessa sen avulla voitaisiin myös analysoida perusteellisemmin eri tulevaisuuksia koskevia tiettyjä keskeisiä kysymyksiä.

- Pohditaan EMCDDA:n ennakointiohjeiston laajentamista kehittämällä skenaarioita ja työstämällä häiriölähtöisiä toimintamalleja.

Päätelmät

Tässä EMCDDA:n selvityksessä keskitytään kokoamaan yhteen ensimmäisen sisäisen ennakointia koskevan selvityksen saavutukset ja kertomaan niistä. Samalla kuitenkin tiedostetaan, että työ on edelleen kesken. Eri tulevaisuuksia koskeva tutkimus saatiin valmiiksi covid-19-pandemian aikana. Sen vuoksi ei ollut mahdollista pohtia pandemian mahdollisia kokonaisvaikutuksia EMCDDA:n työhön ja huumausaineiden torjunnan tuleviin kehityskuluihin. Poliittikaa käsittelevässä työpajassa tarkasteltiin kuitenkin kysymystä siitä, miten voidaan lisätä kykyä sietää globaaleja tapahtumia ja parantaa kriisivalmiutta ja viestintää yleisesti kriisitilanteissa. Covid-19-pandemia auttoi myös lisäämään ymmärrystä siitä, miten globaalit tapahtumat vaikuttavat huumausainetilanteeseen, ja siitä, että analyysin näkökulmaa on laajennettava. Pohdinnasta saatiin tietoa EU:n huumeidenvastaiseen ohjelmaan 2021–2025 ja EU:n huumausainestrategiaan sekä EU:n jäsenvaltioiden päätökseen panostaa ennakointia koskevien toimintamallien täytäntöönpanoon huumausaineiden torjunnassa.

EMCDDA:n eri tulevaisuuksia koskevan selvityksen rinnalla käytiin sisäistä keskustelua viraston uudesta liiketoimintamallista ja seuraavasta EMCDDA:n etenemissuunnitelmasta vuoteen 2025. Uskomme, että eri tulevaisuuksia koskevassa selvityksessä kokeiltu yhteiskehittämismalli auttoi rakentamaan yhteistä näkemystä ja ymmärrystä tulevista haasteista ja mahdollisista keskipitkän ja pitkän aikavälin ratkaisuksista, joilla järjestelmä pidetään ketteränä ja merkityksellisenä muuttuvassa tietoympäristössä ja uusissa tietotarpeissa.

Prosessiin osallistui noin 350 sidosryhmää ja asiantuntijaa sekä suuri osa EMCDDA:n henkilöstöstä. Tähän raporttiin on koottu alustavia näkemyksiä keskeisistä kysymyksistä, joiden avulla voidaan pohtia huumausaineiden seurannan tulevaisuutta, sellaisena kuin se on yksilöity tässä yhteiskehittämiseen perustuvassa prosessissa. Näin näkemykset tulevat myös alan sidosryhmien saataville.

Valitussa toimintamallissa on kuitenkin myös rajoitteensa. Kuten valitun toimintamallin vuoksi oli odotettavissakin,

kartoituksen painopisteen mukaan saatiin tietoa megatrendeistä ja trendeistä, jotka eivät olleet perin pohjin uusia. Nämä tiedot ja aikaansaatu kehys kannattaa kuitenkin systematisoida, koska ne voidaan toistaa ja hyödyntää lisäpohdinnan perustana. Lisäksi suurin osa huumausaineiden torjuntaa koskevien trendien kehityksen vaikutuksista ja erityispiirteistä olivat peräisin eri tulevaisuuksia käsittelevistä työpajoista. Tämän toimintamallin vahvuutena on se, että siten merkitystä pystyttiin selventämään sidosryhmien kanssa ja levittämään näin tietoa ennakoinnista ja asiaankuuluvista trendeistä.

Siksi tällainen tekniikka olisi suhteutettava prosessin käytännön toteuttamiseen. Tämä on hyödyllistä, jotta virastosta ja sen seurantajärjestelmästä saadaan entistä ketterämpi ja dynaamisempi, eikä se jää kertaluonteiseksi tai lopulliseksi selvitykseksi.

Tästä syystä suositellaan, että EMCDDA:n ennakointiohjeistoa vahvistetaan ja laajennetaan edelleen ja että se sisällytetään järjestelmällisesti olemassa olevaan analyysityöhön sekä sisäisiin ja ulkoisiin päätöksentekoprosesseihin. Lisäksi EMCDDA:n ennakointiohjeisto voi osaltaan lisätä tähän mennessä tehdyn ennakointityön luotettavuutta ja auttaa tekemään EMCDDA:sta tulevaisuuteen suuntautuneen toimijan EU:n huumeidentorjuntajärjestelmässä.

Tämän hankkeen tuloksen kehitettiin lisäksi verkossa käytettävä EMCDDA:n ennakointiohjeisto, jotta selvityksestä voidaan saada oppia viraston tai sen sidosryhmien tulevia selvityksiä varten.

Viitteet

- Degenhardt, L., Wolfe, D., Hall, W., Hickman, M., Chang, J., Bruneau, J., Farrell, M. ja Griffiths, P. (2019), "Strategies to reduce drug-related harm: responding to the evidence base", *The Lancet* 394, s. 1490–1493, doi:[10.1016/S0140-6736\(19\)32232-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)32232-9).
- Dragt, E. (2017), *How to research trends: move beyond trend watching to kickstart innovation*, s. 36, BIS Publishers, Amsterdam.
- EASO (Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirasto) (2020), *vuosikertomus turvapaikkatilanteesta EU:ssa*.
- EEA (Euroopan ympäristökeskus) (2020), *Drivers of change of relevance for Europe's environment and sustainability*, EEA:n raportti nro 25/2019.
- EFP (European Foresight Platform) (2010), "How to do foresight: methods. analysis. environmental scanning".
- EMCDDA ja Europol (2019), *EU drug markets report 2019*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- EMCDDA (2017b), *New developments in national drug strategies in Europe*, EMCDDA Papers, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- EMCDDA (2020a), *European drug report 2020: trends and developments*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- EMCDDA (2020b), *Low-THC cannabis products in Europe*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- EMCDDA (Euroopan huumaussaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus) (2017a), *Health and social responses to drug problems: a European guide*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- ESPAD Group (2020), *ESPAD report 2019: results from the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs*, EMCDDA Joint publications, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.
- Gidley, J. M. (2017), *The future. A very short introduction*, Oxford University Press, Oxford.
- Greene, M. C., Ventevogel, P. ja Kane, J. C. (2019), "Substance use services for refugees", *Bulletin of the World Health Organization* 97, s. 246–246A, doi:[10.2471/BLT.18.225086](https://doi.org/10.2471/BLT.18.225086).
- Habegger, B. (2010), "Strategic foresight in public policy: reviewing the experiences of the UK, Singapore, and the Netherlands", *Futures* 42, s. 49–58, doi:[10.1016/j.futures.2009.08.002](https://doi.org/10.1016/j.futures.2009.08.002).
- Hines, A. ja Bishop, P. C. (2013), "Framework foresight: exploring futures the Houston way", *Futures* 51, s. 31–49, doi:[10.1016/j.futures.2013.05.002](https://doi.org/10.1016/j.futures.2013.05.002).
- Hines, A. (2018), *Evolution of framework foresight (Part 1)*.
- Hines, A., Gary, J., Daheim, C. ja van der Laan, L. (2017), "Building foresight capacity: toward a foresight competency model", *World Futures Review* 9(3), s. 123–141, doi:[10.1177/1946756717715637](https://doi.org/10.1177/1946756717715637).
- Keane, H. (2021), "A normalised future of addiction", *International Journal of Drug Policy* 94, 102972, doi:[10.1016/j.drugpo.2020.102972](https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102972).
- Matinmikko-Blue, M., Aalto, S., Asghar, M. I., et al. (toim.) (2020), "White paper on 6G drivers and the UN SDGs", Oulun yliopisto.
- Peacock, A., Bruno, R., Gisev, N., Degenhardt, L., Hall, W., Sedefov, R., White, J., Thomas, K. V., Farrell, M. ja Griffiths, P. (2019), "New psychoactive substances: challenges for drug surveillance, control, and public health responses", *The Lancet* 394, s. 1668–1684, doi:[10.1016/S0140-6736\(19\)32231-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)32231-7).
- Rhodes, T. (2019), "Mapping the future of drug addictions: implications for monitoring and research", EMCDDA:n sisäinen raportti.
- WHO (Maaailman terveysjärjestö) (2020), "Covid-19 disrupting mental health services in most countries".
- Wilkinson, A. (2017), *Strategic foresight primer*, EU:n poliittisen strategian keskus, Luxemburg, doi:[10.2872/71492](https://doi.org/10.2872/71492).

Lisävälineitä

- EMCDDA:n ennakointiohjeisto. Trendilähtöinen työpaja, jolla tuetaan EMCDDA:n sidosryhmiä sekä muita huumaussaineiden torjunnassa mukana olevia toimijoita ja tutkijoita toteuttamaan omia ennakointiselvityksiä
- Trendikortisarja. Kortisarjassa esitetään kehittyvät trendit, joiden on EMCDDA:n ennakointitoimissa havaittu koskevan juuri huumaussaineiden torjuntaa EU:ssa.

Tietoa tästä julkaisusta

Muuttuvat huumeidenkäyttötavat ja huumemarkkinoiden kehitys tekevät huumeilmiöstä Euroopassa yhä monimutkaisemman ja dynaamisemman. Tässä julkaisussa esitetään Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskuksen tekemän ennakoinnin keskeiset havainnot. Tarkoituksena on saada virasto reagoimaan entistä herkemmin ja ketterämmin mahdollisiin tuleviin haasteisiin huumausaineiden torjunnassa.

Tietoa EMCDDA:sta

Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (EMCDDA) on EU:n erillisvirasto, joka laatii EU:lle ja sen jäsenvaltioille tosiasioihin perustuvan yleiskatsauksen Euroopan huumeongelmista ja tuottaa vakaata näyttöä huumausaineista käytävän keskustelun perustaksi. Se antaa päätöksentekijöille ajankohtaisia tietoja, joita tarvitaan perusteltujen huumausainelakien ja -strategioiden laatimiseen. Se auttaa myös ammattilaisia ja alan toimijoita määrittämään parhaita käytäntöjä ja uusia tutkimusaloja.

www.emcdda.europa.eu

Lisenssi

Tämä julkaisu "Huumausaineiden seurannan tulevaisuus Euroopassa vuoteen 2030 saakka" on käytettävissä lisenssillä Creative Commons 4.0 International (CC BY-SA 4.0). Lisenssistä on lisätietoa osoitteessa [Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Suositteltu viittaustapa: Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus (2023), *Huumausaineiden seurannan tulevaisuus Euroopassa vuoteen 2030 saakka*, Euroopan unionin julkaisutoimisto, Luxemburg.

Oikeudellinen huomautus: EMCDDA tai sen nimissä toimivat henkilöt eivät ole vastuussa siitä, miten tämän julkaisun sisältämiä tietoja mahdollisesti käytetään.

Kuvat: pexels.com.

© Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 2023

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Julkaisu on saatavilla vain sähköisessä muodossa.

EMCDDA, Praça Europa 1, Cais do Sodré, 1249-289 Lissabon, Portugali

Puh. (351) 211 21 02 00 | info@emcdda.europa.eu

emcdda.europa.eu | twitter.com/emcdda | facebook.com/emcdda

linkedin.com/company/emcdda | instagram.com/emcdda | youtube.com/emcddatube

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**

Luxemburg: Euroopan unionin
julkaisutoimisto, 2023

doi:10.2810/31964

ISBN 978-92-9497-896-7

TD-04-23-158-FI-N